

แก่นธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติธรรมาราม ต. คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตามสบาย นั่งตามสบายเลย ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะไง ตามหาแก่นธรรม ธรรมของจริง ธรรมที่เราอยากจะหา จะหาในร่างกายของเรา หัวใจอยู่ในร่างกายของมนุษย์ แต่เราหาทั้งหมด ทั้งหมดเป็นเรา ถ้าว่าทั้งหมดเป็นเราเราใคร่ครวญขนาดไหน มันก็เป็นเรื่องของกิเลส เป็นเรื่องความเห็นของเรา ถ้าความเห็นของเรายังเป็นความเห็นของเราอยู่ มันเป็นเรื่องของกิเลสเพราะเราเกิดมากับกิเลสเห็นไหม กิเลสพาให้มนุษย์นี้เกิดมา ที่นี้ธรรมอยู่ในนี้ อยู่ในร่างกายของเรา เพราะธรรมมันเรื่องของหัวใจ หัวใจสัมผัสธรรม ถ้าใจสัมผัสธรรมแล้วใจจะรู้คุณรู้โทษของกิเลส แล้วมันจะปล่อยวางกิเลสตามความเป็นจริง

ถ้าธรรมนี้ได้สัมผัสกับความเป็นจริงในหัวใจนะ เนื้อหาสาระของใจ ใจสัมผัสความรู้สึกใจ ใจเรานี้สัมผัสความรู้สึกทั้งหมด มันจะรู้สึกดีรู้สึกชั่ว เรามีความสุขใจมีความสุขทุกข์ใจ อยู่กับใจทั้งหมด นั่นความดีความชั่วเป็นกุศลและอกุศลเห็นไหม กุศลและอกุศลทำให้เราเกิดมาในภพของมนุษย์ ทำให้เราเกิดมาในภพชาติต่างๆ เกิดมาเป็นมนุษย์ก็มีคุณค่าของมนุษย์ไม่เท่ากัน ความสุขความทุกข์ในสถานะของเราก็ไม่เท่ากัน เพราะการเกิดของเราเกิดมาในสถานะไหน กรรมพาเกิด กรรมดีพาเกิดเห็นไหม เกิดเป็นผู้ที่มั่งมีศรีสุขเขาก็เกิดของเขาได้ เกิดเป็นผู้ทุกข์ยากก็เกิดของเขา นั่นกรรมพามาแต่กรรมอย่างนี้มันสามารถแก้ไขได้ เราแก้ไขของเรา ให้เราทำคุณงามความดีของเราหาถึงจุดของธรรมเห็นไหม ประเสริฐที่สุด

ในครั้งพุทธกาลนะ พระอรหันต์องค์หนึ่งมีว่าไม่เคยทำบุญกุศลไว้ เวลาบิณฑบาตมาเห็นใหม่ไม่เคยอิมใจ ฉันทอาหารไม่เคยอิมแม้แต่มือเดียวเลย ไม่เคยสร้างบุญกุศลของตัวเอง แต่เรื่องของความเป็นพระอรหันต์เป็นพระอรหันต์เสมอกัน ไม่เคยกินข้าวอิมแม้แต่มือเดียว มือเย็นมือเดียวไม่เคยอิมเลย จนพระสารีบุตรได้ข่าวเห็น

ใหม่ พระสารีบุตรมาจับบาตรไว้ จับบาตรไว้ให้ฉันข้าวอัมวันนั้น วันนั้นฉันข้าวอัมวันนั้น แล้วก็นิพพานไปวันนั้น นั่นไม่ได้สร้างมามันก็ไม่ได้สร้างมา

ถ้าเราสร้างของเรา เราสร้างประโยชน์ของเรา นี้ก็เหมือนกันถ้าเราจะสร้างบุญกุศลของเรา เราสร้างเป็นบุญกุศลของเรา มีบุญกุศล อกุศลมันเกิดมาแล้วแต่ว่าจิตใจ กิเลสมันพาไปทางไหน กิเลสมันพาไปทางฝ่ายต่ำมันก็ทำบาปอกุศลในหัวใจ กิเลสพาในฝ่ายดีเห็นใหม่ กิเลสพาในฝ่ายดีก็สร้างบุญกุศลขึ้นมาในหัวใจ บุญกุศลในหัวใจ นี้ธรรมอย่างนี้เป็นเครื่องแสวงหา เราแสวงหาธรรม เราจะหาธรรมเราต้องมีเครื่องมือการแสวงหา

ความแสวงหาเห็นใหม่ ความศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อ ความศรัทธาแสวงหา คุณงามความดี ก็เป็นคุณงามความดีของใจ แล้วสะสมลงที่ใจ รู้หรือไม่รู้มันก็มีอาการ การกระทำนั้นเป็นกรรม กรรมคือการกระทำ ทำดีเป็นกรรมดี ทำชั่วเป็นกรรมชั่ว ความชั่ว การกระทำอันนั้นมันทำขึ้นมาใน กระทำขึ้นมาแล้วมันสะสมมาที่ใจ ความลับ ไม่มีในโลก ไม่มีโลกอยู่ตรงนี้ไง ตรงที่ใครๆ ไม่รู้ไม่สำคัญ เราอยู่คนเดียว เราอยู่คนเดียวในหัวใจของเรา มันรู้ในหัวใจของเรา มันสะสมลงที่ใจ ใจนี้รับรู้ทั้งหมด ถึงไม่มีความลับ

เราทำคุณงามความดีขนาดไหน ทำชั่วขนาดไหน ไม่มีความลับในโลกนี้เลย เป็นเรื่องสัจจะความจริง สำหรับใจดวงนี้รู้ ใจดวงนี้ถึงสัมผัสไป สัมผัสไปตามอำนาจวาสนาของใจดวงนั้น เราถึงต้องบังคับ บังคับเพื่อให้มันแสวงหาคุณงามความดี บังคับให้มันแสวงหาของมัน เป็นบุญกุศลของมัน เป็นเครื่องอาศัยของใจนี้ ใจนี้มีเครื่องอยู่อาศัยนี้คือการหาธรรม หาธรรมในตัวของเรา ถ้าเราหาธรรมในตัวของเราเจอ เราจะมีความสุขมาก มันมีความสุขที่ว่า มันปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่างไว้เป็นสัจจะความจริงของเขา สมบัติเป็นบุญ สมบัติเป็นของเรา บุญกุศลเป็นของเรา อำนาจวาสนาเป็นของเรา มันก็เป็นของเราอยู่อย่างนั้น แต่เราไม่ไปคิดสิ่งนั้นให้มันมีอำนาจเหนือเรา ให้เราเป็นจี๊ซ่าของเขาเป็นทาสของเขา อยู่ให้เขาใช้เราไป

เราใช้เขาไป เราใช้เงินทอง เราใช้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากับเรา เราเป็นคนใช้ ถ้าเราใช้ขึ้นมามันจะเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเราไม่ได้ใช้ขึ้นมาเห็นใหม่ เราโดนบังคับขึ้นมา มันจะโดนบังคับไป ถ้าเราใช้ขึ้นมา มันก็เป็นประโยชน์ที่สร้างสมขึ้นมา เราถึง

ต้องเข้าใจสิ่งนี้ เข้าใจเรื่องของหัวใจ เข้าใจเรื่องของความจริง เข้าใจเรื่องสัจจะความจริงมันก็เข้าใจเรื่องของธรรม ธรรมคือความแสวงหาคือการใคร่ครวญในหัวใจ ถ้ามันใคร่ครวญหัวใจเห็นใหม่ ไม่มีใครสิ่งใคร่รู้ มีแต่เฉพาะหัวใจเท่านั้นรับรู้สิ่งนี้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่รับรู้ของใจ ใจรับรู้สิ่งต่างๆ ขึ้นมา มันสะสมลงไป บุญกุศลมันเป็นบาปอกุศลลงที่ใจ ใจนี่เป็นที่รับรู้ เราถึงต้องบังคับใจเห็นใหม่ เราถึงต้องเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แสวงหาเรื่องความสงบของใจก่อน ถ้าใจนี้สงบตัวลงได้ใจนี้ถึงจะมีเครื่องอยู่อาศัย ถ้าใจนี้สงบตัวลงไม่ได้ มันเป็นการแสวงหาสิ่งที่ว่ามันเป็นสิ่งต่างๆ ของมัน เป็นสิ่งต่างๆ ของกิเลสใจ ของความไม่พอใจของใจ ใจไม่พอใจ ใจคิดต่างๆ ใจก็แสวงหาตามสิ่งนั้นไป ถ้าใจมันพอใจขึ้นมามันทำของมันได้ มันพอใจ มันเห็นประโยชน์ เห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์นี้เป็นมรรค มรรคคือการทำความดี ความดี มรรคคือสร้างสมสิ่งที่คุณงามความดีมาใส่ตัวเรา สิ่งที่เป็นคุณงามความดีใส่ตัวเรา มันจะเป็นมรรคเครื่องหาทางออก

ธรรมมันอยู่อย่างนั้น เราไปเหมาหมดทุกอย่างว่าเป็นธรรมไม่ได้ สิ่งสัมผัสธรรมได้คือหัวใจเท่านั้น ใจเท่านั้นสัมผัสกับธรรมความเป็นจริง แก่นของมันอยู่ที่ในหัวใจของเรา แก่นของมันอยู่ที่นี้ แต่แก่นของมันโดนปกคลุมไว้เหมือนกับต้นไม้ แก่นของต้นไม้โดนเปลือกต้นไม้ปิดไว้ โคนกระพี้ของไม้ปิดไว้ แล้วก็เป็นใบเป็นกิ่งก้านสาขาแตกออกไป นี่ก็เหมือนกันเราจะยกทุกๆ สิ่งทุกอย่างนี้เป็นธรรมไม่ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างนี้เป็นอาการของธรรม อาการของธรรมๆ ที่เราพยายามแสวงหานี้ก็เป็นอาการของธรรม อาการของธรรมเห็นใหม่ความสงบของใจ ใจสงบตัวเข้ามาสงบตัวเข้ามามันเป็นการแสวงหา

เราเคยแสวงหา แสวงหาเพื่ออุปกรณ์ โลกเขาทำงานทำการกัน เขามีเครื่องมือ เครื่องไม้ทำงานการกัน อย่างจะทำไรทำนาเห็นใหม่ต้องมีจอบมีเสียม เพื่อจะทำไรทำนา ขุดดินของเราขึ้นไป อันนี้เราจะขุดกิเลสออกจากใจ เราจะขุดความเคยใจของเราออกจากใจ เราต้องมีเครื่องไม้เครื่องมือของเรา เครื่องไม้เครื่องมือของเราคือความสงบของใจนี่ก่อน ความสงบของใจนี้เป็นพื้นฐาน แล้วความดีริชชอบ ความเพียรชอบ ความทำงานชอบ งานชอบ ชอบลงที่ไหน ชอบตรงการปลดเปลื้องหัวใจใจ ปลดเปลื้องหัวใจให้มันเป็นธรรมขึ้นมาได้

ถ้าหัวใจนี้เป็นธรรมขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสละได้ทั้งหมดเลย ก่อนที่จะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสละมาแม้แต่สถานะของกษัตริย์ เพื่อจะแสวงหาสิ่งที่ว่ามันไม่เกิดไม่ตาย เพราะในการเกิดและการตายนี้มันนำความทุกข์ความยากมาให้ตลอดไป แล้วเข้าใจว่าคนเราเกิดมาตลอดแล้วก็ต้องตายตลอด สิ่งที่เกิดที่ตายนี้สะสมไปในหัวใจตลอดไป ใจดวงนี้ไม่เคยตาย แต่เกิดตายนี้ได้สถานะใหม่ตลอดไป เกิดมาในภพชาติหนึ่งก็ได้สถานะหนึ่ง สถานะนั้นๆ ก็มีความทุกข์ความสุขพอสมควร กับอรรถภาพของชีวิตนั้น ชีวิตนั้นก็ดำรงชีวิตนั้นตลอดไปแล้วก็ตายไป แล้วก็เกิดใหม่ แล้วก็ตายไปเกิดใหม่อยู่อย่างนี้ตลอดไป วัฏวนเป็นอย่างนี้

สิ่งนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ รู้เพราะอะไร รู้เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุปเพณิวาสนาสติปัญญา ญาณเริ่มต้นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ สืบสาวหาจิตชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สืบสาวไปตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด สืบสาวไปขนาดไหนก็ไม่สิ้นสุดเพราะว่ามันไม่มีต้นไม่มีปลาย คำว่าไม่มีต้นและไม่มีปลายมันยาวไกลขนาดไหน นี่ก็เหมือนกันเราเกิดเราตายมาก็ไม่มีต้นไม่มีปลาย เราถึงต้องหาทางยับยั้งสิ่งนี้ให้ได้ ถ้าหาทางยับยั้งสิ่งนี้ได้มันก็เริ่มต้นจะพอใจธรรม

เริ่มต้นจะพอใจ ธรรมมันก็ทำเหมือนกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นใหม่ ต้องหาความสงบของใจเข้ามาให้ได้ก่อน หาความสงบของใจเข้ามาให้ได้ ถ้าความสงบของใจเข้ามาไม่ได้ มันก็เริ่มหาว่าเราเจอตัวตนของเรา เราเจอตัวตนเจอใจของเรา ถ้าเราเจอใจของเรา เราเริ่มปลดเปลื้องใจของเรา ใจของเรามันสกปรกไปด้วยสิ่งใด สกปรกไปด้วยความเคยใจ ใจนี้เคยกับความเห็นของเขา สิ่งที่เขาเห็นเขาเห็นใหม่ เห็นผิดเห็นถูกนั้น ความเห็นอันนี้มันเสวยอารมณ์ มันถึงเป็นความเห็น แต่เวลามันสงบเข้ามา มันปล่อยอารมณ์เฉยๆ มันปล่อยความเห็นอันนั้นขึ้นมา มันก็สงบตัวลงมา พอสงบตัวเข้ามาๆ มีความสุขมาก มีความสุขมาก

แต่มันก็ปลดเปลื้องตัวเองไม่เป็น มันแก้ไขตัวเองไม่หลุด เพราะมันไม่ได้ใช้ปัญญาในการวิเคราะห์วิจย ในการวิเคราะห์วิจยนั้น ต้องใช้ปัญญาปลดเปลื้อง ปัญญาปลดเปลื้องความเห็น ความเห็นผิดของใจ ใจมันเห็นผิดตรงไหน เห็นผิดว่าสรรพสิ่งนี้เป็นของเรา สิ่งต่างๆ นี้เป็นเราทั้งหมด สิ่งที่เป็นเรา เราก็ต้องยึดมันถือมันของเรา ถ้าเรา

ยึดมั่นถือมั่นของเรา มันก็ทำให้เรามีความทุกข์ความยึดของเราไปเรื่อย สิ่งที่เรายึดขึ้นมา เห็นไหม ยึดเพราะเราไม่เข้าใจเราถึงยึดสิ่งข้างนอก ยึดไปตลอด

สิ่งใดยึดสิ่งนั้นก็เป็นการทุกข์ เพราะมันต้องการยึดไว้ให้เป็นความสมความปรารถนาของเรา สมความปรารถนา สมความพอใจของเราแล้ว มันจะมีความสุขมีความสุขพอใจ แล้วมันมีสิ่งใดสมความปรารถนาของเราบ้างละ มันจะมีสิ่งต่างๆ เพราะสรรพสิ่งในโลกนี้มันเป็นสิ่งที่คงที่ไม่ได้ สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจังทั้งหมดเลย สิ่งที่เป็นอนิจจังอยู่แล้ว แล้วเราคิดว่าให้เป็นสมความปรารถนาเรา มันจะสมความปรารถนาเราไปที่ไหน มันได้ของชั่วคราวทั้งหมด

โลกนี้ละ ข้าวปลาอาหารที่เรากินอยู่ก็เหมือนกัน เราเก็บไว้ขนาดไหนมันก็ต้องเน่าเสียไป ถ้าเราไม่บริโภคเข้าไป มันจะเสียหาย มันจะเน่าเสียไป สิ่งนี้ต้องเป็นของเน่าเสียแน่นอน นี่ก็เหมือนกันความเห็นของเราในโลกนี้ แม้แต่ร่างกายของเรามันก็ต้องทำลายไป มันต้องเสียหายไปตลอดเวลา แต่เราไม่เข้าใจเรารักษาไว้ เพราะกรรมมันยังมีสถานะคงรักษาชีวิตไว้ได้อยู่ เราก็กินชีวิตไป สิ่งต่างๆ นี่เป็นสิ่งที่น่าจะหาทางออก น่าจะเป็นสิ่งที่ว่าเราจะใช้ประโยชน์กับมัน ถ้าเราใช้ประโยชน์กับมันขึ้นมาได้ มันจะเป็นทางออกของเรา ทางออกของเราไม่มีทางอื่น

ถ้ามีทางอื่นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องหาทางออกให้แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เมตตาอยากหรือสัตว์ชั้นสัตว์ให้เข้าใจเรื่องของธรรมทั้งหมด อยากหรืออยากค้นสัตว์ ถ้ามันมีทางที่สะดวกสบายกว่านี้จะต้องทำทางสะดวกสบายกว่านี้ แต่มันไม่มีทางที่สะดวกสบายเพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ แล้วไม่มีใครจะสามารถปลดเปลื้องได้ ดูอย่างพ่อแม่รักลูกมากนะ รักลูกมากอยากให้ลูกสมความปรารถนา อยากไม่ให้ลูกผิดพลาด สอนไปขนาดไหน ลูกก็จะไม่เข้าใจว่าพ่อแม่รัก จะหาว่าพ่อแม่นี้จู้จุกจิกด้วย เพราะมันต่างกันด้วยวุฒิภาวะของใจ

เวลาเขาเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ เขาก็ต้องมีความคิดเหมือนเรา เขาก็จะต้องไปสั่งสอนลูกเขาเหมือนกับเรา ประสบการณ์ตรงของใจ มันยังเข้าไม่ถึง มันก็ไม่เข้าใจเรื่องของสิ่งนั้น ประสบการณ์ของใครเข้าถึงสิ่งนั้น อันนี้ประสบการณ์ทางโลกนะ แต่ประสบการณ์ทางธรรมสิ หัวใจนี้มันปลดเปลื้องตัวเองได้ มันปลดเปลื้องตัวเองเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไปได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นโทษของเรื่องของการเกาะเกี่ยว

ของใจ เห็นโทษการไม่เข้าใจ เห็นโทษตรงนี้ ถึงพยายามแก้ไขโทษออกไป แล้วแก้ไขโทษออกไป

แล้วเรามาศึกษาเห็นใหม่ เรามาศึกษาเรื่องของธรรม เราศึกษาว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เราก็ใช้ศีล สมาธิ ปัญญาของเรา เราใช้ศีล สมาธิ ปัญญาของเราเพื่อจะปลดปล่อยความเห็นของเรา แต่มันเป็นความเห็นของเรา ความเห็นของเรามันไม่เป็นกลาง สิ่งที่ไม่เป็นกลางเพราะมันไม่มีความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าใจสงบเข้ามาปัญญาของเราจะไม่เกิดอย่างนี้ ปัญญาของเรามันจะเกิดขึ้นโดยความเห็นโดยการใคร่ครวญ โดยการจับต้อง โดยการวิปัสสนา อันนั้นถึงจะเป็นปัญญาการชำระกิเลส มันถึงเป็นภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาของโลกุตตรธรรม โลกุตตรธรรมคือธรรมพ้นออกไปจากโลก

แต่ปัจจุบันนี้เป็น โลภียธรรม พอโลภียธรรมความเห็นของเราเป็น โลภียะ ความคิดของเราเป็น โลภียะ แล้วใช้ปัญญา พอมันใช้ปัญญา มันเข้าข้างตัวเอง นี่กิเลสมันหลอกหลอกในวงการประพฤติกปฏิบัติ ในแวดวงของการประพฤติกปฏิบัติ การภาวนา ว่าเราเป็นการชำระกิเลสแต่กิเลสอาศัยสิ่งนั้น อาศัยเรื่องการชำระกิเลสนี้ แล้วเดินตามไปให้เราเข้าใจผิด เราเข้าใจว่าเราชำระกิเลสในความเห็นของเรา เราปลดปล่อยอะไรของเราออกไปได้ เราถึงว่ามันไม่ได้ผลของเราเห็นใหม่

เราชำระกิเลสของเราแล้วกิเลสของเราหลุดออกไปใหม่ เราทำความสงบของใจขึ้นมา จิตยังไม่สงบ ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา มันจะรู้จักใจนั้นคือปัจจัยตั้ง สิ่งปัจจัยตั้งคือทำประสบการณ์ตรงของใจนั้น ใจดวงนั้นจะประสบกับสิ่งที่ว่ากระทบกับใจ ความกระทบกับใจคือเนื้อของธรรม นั้นเห็นใหม่แก่นของธรรมมันอยู่ที่ในหัวใจของเรา

แก่นของธรรมคือความรู้สึกรู้ใจของเรา ชาติรู้นี้เป็นแก่นของธรรม แต่ขั้นนี้โดนกิเลสพาใช้ พอกิเลสพาใช้มันก็แสวงหาออกไปยึดมั่นถือมั่นสิ่งต่างๆ ยึดมั่นถือมั่นสิ่งต่างๆ ความยึดมั่นถือมั่นนั้นคือการเห็นผิดแล้ว เห็นผิดเพราะว่าความยึดมั่นถือมั่นคือความเห็นของเราผิดพลาดไป มันถึงยึดมั่นถือมั่น ความเห็นผิดของเรายึดไปเท่าไร มันก็เป็นความทุกข์ขนาดนั้น เพราะมันไม่สมความปรารถนา ถ้าไม่สมความปรารถนา มัน

มาแก้ไขตรงนี้ตรงที่จิตสงบขึ้นมาแล้วเราจับต้องสิ่งนี้ เราจับต้องสิ่งนี้เราแก้ไขสิ่งนี้เข้าไป

ความสงบ เงามเห็นใหม่ ถ้าเรายืนในแดดจะมีเงา เวลาความคิดเกิดขึ้นมาจากใจ ใจมีเงากับในหัวใจของมัน แต่เวลาใจมันสงบตัวลงมา เงามันสงบตัวลง เงามันหายไป เพราะจิตมันสงบตัวลง ถ้าจิตมันเสวยอารมณ์เสวยขั้น อารมณ์ออกไป นั่นคือเงาแล้วเราไปใคร่ครวญที่เงานั้นมันจะเป็นประโยชน์ได้อย่างไร มันจะไม่เป็นประโยชน์เพราะเราไปใคร่ครวญที่เงา สิ่งนั้นเป็นเงา ถ้าสิ่งนั้นเป็นเงาเป็นโลกียะ สิ่งที่เป็นโลกียะ เราใคร่ครวญแล้วเราปล่อยวางมา เราปล่อยวางมา มันเป็นความสงบของใจเท่านั้น

ถ้ามันเป็นความสงบของใจเท่านั้นมันไม่ได้ชำระสิ่งต่างๆ มันไม่ได้ปลดเปลื้องสิ่งต่างๆ สิ่งนั้นก็มิอยู่ในหัวใจ มันก็จะเกิดดับอีกตลอดไป สิ่งที่จะเกิดดับอีกตลอดไป มันก็จะให้ความทุกข์เห็นใหม่ การที่ว่ามันหลอก กิเลสมันหลอก ในการประพฤติปฏิบัติ หลอกให้เราทำไปแล้ว ทำแล้วผิดพลาดไป ทำแล้วไม่ได้เห็นความเป็นจริง ว่าสิ่งนี้มันไม่เป็นการทำความสงบของใจ สิ่งนี้เป็นการใคร่ครวญเงา สิ่งนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาใคร่ครวญความเห็นของเราแล้วมันสงบตัวเข้ามา สงบตัวเข้ามา สิ่งที่สงบตัวเข้ามานั้น มันสงบตัวเข้ามาเป็นสัมมาสมาธิ เป็นการปล่อยวางของใจ นั่นมันเป็นโลกียะ ถึงว่ามันไม่สมุจเฉทปหาน

ถ้าสมุจเฉทปหานได้มันต้องเป็นโลกุตตระ โลกุตตระ งานชอบ ชอบตรงไหน ชอบตรงวิปัสสนา ในการวิปัสสนาในสติปัญญาน ๔ จะจับต้องสติปัญญาน ๔ ได้ ใจจะสัมผัสการจับต้องสติปัญญาน ๔ มันต้องมีความสงบของใจ มีความสงบของใจแล้ว ใจมีพลังงานพอสมควรถึงจะจับสิ่งที่ว่าเป็นอาการของใจได้ อาการของใจขั้นกับจิตนี้ มันเสวยอารมณ์กัน มันต่อเนื่องกันแล้วมันให้ผลกับความไม่เข้าใจ ถ้าไม่เข้าใจมันให้ผลให้ค่ามา เรายอมรับเชื่อมั่นทั้งหมดเลย สิ่งที่เราเชื่อใหม่เราเชื่อเรา ถ้าเราเชื่อเราๆ ก็เชื่อกิเลสด้วย เพราะเราเชื่อของเรา เราถึงเชื่อเราไม่ได้

เราต้องเชื่อศีล สมาธิ ปัญญา ในการความอยากของเราอยากแสวงหาต่างๆ เป็นความอยากของเราแต่ ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นการพยายามบังคับตนเองไว้ บังคับไม่ให้เราเชื่อในสิ่งที่เราทำความผิดพลาด ถ้าเป็นอกุศลนั้นเราจะไม่เชื่อมั่น เราจะฝืนมันจะไม่ทำตามมันไป สิ่งที่เราฝืนในหัวใจของเราเห็นใหม่ เราฝืนหัวใจของเรานี้คือเราฝืน

กิเลส กิเลสในใจของเรามันจะต้องคิดแล้วมันเป็นใหญ่กว่าเรามันมีอำนาจเหนือเรา ไม่มีใครเคยยับยั้งมันได้ ไม่มีใครเคยยับยั้งพญามารในหัวใจของสัตว์โลกได้เลย

แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เราศึกษาธรรม เราศึกษาธรรม เข้ามานี้ เป็นธรรมที่เป็นการเครื่องมือเป็น สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะเกิดขึ้นมาจากการพยายามฝึกฝน พยายามสร้างสมขึ้นมา ถ้าเราสร้างสมใจของเราขึ้นมา นั่นคือผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ คือต้องสร้างสมความสงบของใจ สร้างสมเรื่องของใจขึ้นมา ใจสร้างสมขึ้นมา มันจะเกิดขึ้นมาได้ เกิดขึ้นมาจากศรัทธาความเชื่อ เกิดขึ้นมาจากการเราพยายามใช้ใจยับยั้งใจของเราเอง

แต่มันเป็นเรื่องของนามธรรม มันเป็นเรื่องของความที่ทำได้ยาก คนเราถึงทำได้ยากไง แล้วทำได้ยาก ไม่สมความปรารถนา จะต้องการทำให้สมความปรารถนา ทำได้ง่ายของตัวก็กล้าเดินตามกิเลส กิเลสคาดหมายไว้ทั้งหมดเลย ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมนั้นจะให้ผลกับใจดวงนั้น ผู้ที่ปฏิบัติธรรมด้วยความคาดความหมาย มันคาดหมายไป สิ่งที่จะต้องเป็นอย่างนั้น ควรเป็นอย่างนั้น ศึกษาธรรมมาก็กิเลสพาศึกษา กิเลสศึกษามาแล้วปฏิบัติกิเลสก็พาออกหน้า พอกิเลสพาออกหน้ามันจะเป็นผลของอะไร มันเป็นผลของกิเลสไง เป็นผลของกิเลสเหมือนว่าจะเป็นอย่างนั้นจะเว้งว่างจะว่างจะมีความสุข มีความสุขเพราะจิตนั้นสงบ ความสุขอย่างนี้เป็นสุขที่ทำให้เราติด

แต่ความสุขในการประพฤติในการวิปัสสนา มันจะมีความสุขมากกว่านั้น เพราะมันสุขด้วย มันปล่อยวางกิเลสออกไปจากใจด้วย สิ่งที่ปล่อยออกไปจากใจ หลุดออกไปจากใจจะไม่เข้ากลับมาประสานเป็นเนื้อเดียวกันอีกได้เลย ถึงเป็นอกุปปิธรรม สิ่งที่เป็นอกุปปิธรรมเราต้องใช้วิปัสสนาญาณเห็นใหม่ วิปัสสนาญาณของเราจะเกิดขึ้นมาได้ เราต้องพยายามเก็บหอมรอมริบ เก็บหอมรอมริบให้ใจมันเย็นตัวขึ้นมาได้ พยายามสร้างสมใจขึ้นมา แล้วรักษาใจของเราไว้ รักษาใจให้มันมีพลังงานขึ้นมา แล้วออกหากาย หาเวทนา หาคิเลส หากรรม สติปัญญา ๔ เป็นเครื่องการใคร่ครวญ จิตตึคๆ ตรงนี้ คิดที่กายกับใจ

สติปัญญา ๔ คือกายกับใจเหมือนกัน สติปัญญา ๔ คือเรื่องของการขุดคุ้ย เรื่องของการแยกแยะ เรื่องการพยายามแสวงหา แสวงหาธรรมใจ ธรรมอยู่ในหัวใจของ

เรา แต่ขณะที่ปัจจุบันนี้กิเลสมันปกป่องอยู่ มันปกปิดใจอยู่ กิเลสมันปกปิดใจอยู่ เราถึงไม่เห็นใจของเรา เราเห็นแต่กิเลสอยู่ในอาการของใจ แล้วก็เชื่อมั่นอยู่ในความเห็นของตัวเอง คนยึดมั่นถือมั่นตัวเองนี่ละ ทำให้เรามีความทุกข์ มีความทุกข์เพราะว่าสิ่งนี้มันไม่เป็นสิ่งที่พึงได้ เพราะยึดมั่นถือมั่นถึงได้เกิดได้ตาย เพราะยึดมั่นถือมั่นวิญญูณนี้ถึงต้องพาไปเกิดอีก มันเกิดในทุกๆ อารมณ์ อารมณ์ที่เกิดขึ้นมาจากใจ สิ่งที่มีอาการกับใจมันยึดมั่นเห็นใหม่ แล้วมันก็สืบทอดๆ อาการเกิดดับของใจก็เป็นส่วนหนึ่ง ตายไปจิตปฏิสนธิก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง

ส่วนที่ว่าเป็นอารมณ์ เกิดในหัวใจนี้มันปั่นป่วนใจ มันทำให้ใจนี้เศร้าหมอง มันทำให้ความคิดเศร้าหมองฟุ้งไสยอยู่ที่ในหัวใจของเรา มันเกิดดับอยู่ตรงนี้ เราไม่สามารถทำชำระล้างได้ ถ้าเราชำระล้างได้ สิ่งนี้จะเกิดอีกไม่ได้ สิ่งนี้เป็นความเข้าใจของใจ ใจจะปล่อยวางสิ่งนี้ตามความจริง แล้วสิ่งนี้จะเกิดอีกไม่ได้เลย ถ้าจะเกิดอีกก็ไปเกิดเป็นกุศล เกิดด้วยความพร้อมของใจ ใจจะพร้อมสติสัมปชัญญะพร้อมขึ้นมา เกิดเป็นคุณงามความดีขึ้นมา มันจะส่งเสริมให้เราก้าวเดิน ให้เรารับก้าวเดินไป ให้เรารับแสวงหาธรรม เพราะธรรมนี้ความเห็นอันถูกต้อง ความเห็นถูกต้องเป็นมรรคา มรรคาเกิดมาเราจะรับก้าวเดินเพื่อให้เป็นประโยชน์กับเราเห็นใหม่

แต่ถ้ามันเกิดเป็นอกุศลขึ้นมา มันจะเหยียบเบรกไว้ มันจะไม่ให้เกิดเพราะสติมันทัน สิ่งนี้ไม่ควรเกิด สิ่งนี้หักห้ามได้ ผู้ที่หักห้ามได้ หักห้ามหัวใจของเราเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา หักห้ามจนกว่ามันจะคงที่ของมัน สิ่งที่ยังที่เห็นใหม่ นั่นละธรรมเกิดจากใจเกิดจากอย่างนั้น เกิดจากความประพฤติปฏิบัติของเราไม่มีใครสามารถแก้ไขให้กันได้ จะรักมากขนาดไหน จะให้ความปรารถนาขนาดไหน ว่าให้เขาเห็นแก่ธรรมอย่างนั้น เขาก็มีแต่ความปรารถนา มันจะเห็นได้ด้วยการศึกษาปฏิบัติ

ในการประพฤติปฏิบัติในการตัดแปลงตนนี้ ในการนั่งสมาธิภาวนา มันจะทุกข์ยากขนาดไหนพอใจทำ พอใจในการฝืนกับกิเลส ฝืนกับความรู้สึกว่ามันอยากจะสะดวกสบายของมัน สะดวกสบายนี้เป็นเรื่องของกิเลสนะ กิเลสต้องการความสะดวกสบายตลอด แต่ความสะดวกสบายจะให้แต่ผลที่เป็นความทุกข์ เพราะมันเป็นเรื่องของความกลัวสิ่งที่เป็นอากาศ สิ่งที่เป็นอากาศมันไม่มีคุณค่าในความเป็นจริงของมัน มันจินตนาการ มันต้องการว่าสิ่งนั้นเป็นความสะดวกสบาย ความสะดวกสบายในภพชาตินี้เราต้องตายไป

สิ่งที่เป็นกุศลเห็นใหม่ การนั่งสมาธิภาวนา มันจะเจ็บ มันจะปวด เวทนาเกิดขึ้นในการภาวนา อันนั้นเกิดขึ้นมานั้นเราต้องต่อสู้ ต้องแยกแยะมันออกไป เวทนาเกิดขึ้นมาเพราะเหตุใด เวทนาเกิดขึ้นมาเพราะว่าจิตใจไปยึดสิ่งนั้น เวลาเรานั่งอยู่ด้วยความสุขสบาย เราไม่ยึด สิ่งนี้มันเกิดมาจากไหน มันไม่มีมัน เป็นในการยึดมันถือมันของใจเท่านั้น ถ้าสิ่งนั้นมันเป็นอยู่กับเรา เราก้าวเดินออกไปเรารู้ตัวออกไป แล้วมันต้องอยู่เป็นกับเราอยู่ตลอดไป มันเป็นเพราะความยึดมันถือมันของใจที่เป็นอาการส่วนหนึ่งของใจที่เกิดขึ้น เกิดดับในหัวใจเห็นใหม่ มันเกิดและมันดับในหัวใจ ถ้ามันเข้าใจมันปล่อยวาง ใจมันปล่อยวางมันจะเกิดไม่ได้ ถ้าใจมันปล่อยวาง

ใจมันไม่ปล่อยวาง ใจมันยึดมันถือมัน ยึดมันถือมันแล้วอยากให้หายด้วยนะ เจ็บปวดตรงไหนแล้วยึดมันถือมันตรงนั้นมากมันจะปวด ๒ ชั้น ๓ ชั้นเพราะสมุทัยมันซ่อนเข้าไป ซ่อนเข้าไป ซ่อนเพราะความตักหาความทะยานอยาก ความพลัดใจ ความไม่ต้องการ วิภวตัณหา ตักหาคือความทะยานอยาก ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สมุทัยคือตักหา สมุทัยคือความไม่เข้าใจนี้มันชำระล้างได้ พอมันฝึกฝนขึ้นมามันก็ทุกข์ เกิดทุกข์ก็ต้องจับทุกข์ขึ้นมา จับทุกข์เกิดขึ้นมา ทุกข์นี้เกิดจากอะไร มาจากความเข้าใจผิด ความเข้าใจผิดคือความต้องการของใจ ใจเข้าใจผิดเห็นใหม่

มันละตรงที่ความเข้าใจผิดตรงนั้น ทุกข์มันก็ดับ สิ่งที่ทุกข์ดับเพราะมีปัญญา ไคร่ครวญในมรรค นิโรธดับขึ้น นี้คือวงรอบของอริยสัจ วงรอบของอริยสัจคือความเกิดของใจ ใจเกิดดับนี้วงรอบของอริยสัจ ความเกิด เข้าใจ ความเข้าใจเข้ามาแล้วเห็นแล้วแยกแยะเข้ามา นี้คือการฝึกฝนในการสร้างสมปัญญา ปัญญาจะเกิดอย่างนี้ ปัญญาเกิด ไคร่ครวญ ไคร่ครวญเข้ามา ไคร่ครวญเข้าไปในหัวใจ หัวใจจะปล่อยวางสิ่งที่ว่ามันหลงผิด สิ่งนั้นเป็นความเห็นผิด ความเห็นผิดเกิดขึ้นมาจากกิเลส

ธรรมเกิดขึ้นมาจากปัญญาเห็นใหม่ ปัญญาคือความเห็นจริง ปัญหานี้คือธรรม สิ่งที่เป็นธรรมขึ้นมาจะแยกแยะเข้าไป พยายามไคร่ครวญเข้าไปนี้คือการเดินปัญญา สิ่งที่เกิดปัญญานี้คืองานของเรา เราต้องเดินปัญญาของเรา ปัญญาขึ้นมาพร้อมกับสัมมาสมาธิ แยกเข้าไปตลอด สัมมาสมาธิมีพลังเท่าไร ปัญญามันจะหมุนวงโคจรรอบปัญญามันจะฟาดฟันเป็นเข้าไป ฟาดฟันเข้าไป เข้าใจสิ่งต่างๆ ปล่อยวางเป็นชั้นเป็นตอน เข้าไปนั่นคือปัญญา

ถ้าปัญญามันไม่เป็น มันพาคัพเข้าไป มันไม่ปล่อยไม่วางเห็นใหม่ อันนี้ สัมมาสมาธิมันไม่พอ พลังงานของเราไม่พอ คนเราอ่อนแรง เราถ้า เห็นใหม่เราจะขุด สอบขุดเสียม เราไม่มีแรงมันจะไม่เข้า มันจะขุดไม่ได้อย่างสมความปรารถนา นี่ สัมมาสมาธิสำคัญตรงนี้ สำคัญที่มันเป็นพลังงาน พลังงานให้เป็นปัญญานี้ ก้าวเดิน ออกไปด้วยความสะดวกคล่องตัวของมัน ปัญญาใคร่ครวญคล่องตัวออกไปมันจะถาก ถางความเห็นผิดเห็นใหม่

ความเห็นว่าเป็นเรา สรรพสิ่งนี้เป็นเรา มันจะปล่อยวางสิ่งนั้น ปล่อยวาง ปล่อยวางมันก็มีความเว้งว่างมีความสุขขึ้นมา ความสุขจากการปล่อยวางของใจ ใจ ปล่อยวางเข้ามาจากภายในนี่คือการวิปัสสนา สิ่งที่วิปัสสนาเกิดขึ้นมาจากเราใคร่ครวญ ปัญญาจะเกิดสะสมเข้าไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า ต้องมีความบ่อยครั้งเข้า จนความ เข้าใจนั้นจะละเอียดเข้าไป เป้าหมายที่มันหยาบอยู่มันก็จะละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป จนถึงละเอียดเข้าไปจนถึงที่อยู่ของกิเลสเห็นใหม่

กิเลสอยู่ที่ไหน ปัญญาเข้าไป ไล่ต้อนเข้าไป กิเลสมันจะหลบตัว หลบตัวเข้าหาที่ หลบที่ซ่อน ปัญญาที่ขุดคุ้ยถากถางเข้าไป สิ่งที่เป็นปัญญา ปัญญานี้เป็นธรรม ธรรม เกิดขึ้นจากการวิปัสสนา ธรรมเกิดขึ้นจากปัญญาเราใคร่ครวญ แล้วแยกแยะเข้าไป ไม่ เกิดขึ้นมาจากภายนอก จากการศึกษาตำราสิ่งที่นั่นเป็นธรรมจากข้างนอก ธรรมข้าง นอกคือธรรมยืมมา สิ่งที่ยืมมาจากครูบาอาจารย์มา ยืมจากขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้ามาเห็นใหม่

พระไตรปิฎกเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม มีธรรมอยู่ในหัวใจ แล้วบอกทางเดินไว้ให้เราก้าวเดิน เรา ก้าวเดินด้วยหัวใจ หัวใจก้าวเดินเข้าไปด้วยปัญญาที่เราสะสมขึ้นมา นี่ เราก้าวเดินขึ้นมา นั้นคือทางของเรา มรรคอรียสัจจังเกิดขึ้นมาเห็นใหม่ ทางอันเอกขึ้นมาจากใจนั้น ใจนี้มี หนทางเข้าไป หนทางเข้าไปชำระความหมองของใจ หนทางเข้าไปชำระกิเลสในหัวใจ ที่มันเศร้าหมองนั้น

แยกแยะเข้าไป มันมีความพอใจ มีความสุขใจ ถ้ามีความสุขใจมีความสุขจากความ เว้งว่างจากความปล่อยวาง มันจะมีผลออกไปเรื่อยๆ มันจะไม่มีความทุกข์ตลอดไป หรือ ความทุกข์เวลามันสร้างสมขึ้นมา ถ้าเราทำไม่สมประโยชน์มันจะเกิดความทุกข์

ความทุกข์เพราะมันประโยชน์สร้างเห็นใหม่ ทำเหตุ มีแต่ภาวนาแล้วไม่เกิดผลมีความ หงุดหงิด มีความทุกข์ มีความไม่พอใจ อันนั้นมันเป็นสิ่งที่ว่ามันเริ่มขัดขวาง ขัดขวาง เพราะกิเลสมันขัดขวางเรา ใจของเราขัดขวางเรา ใจของเรามีกิเลสแล้วขัดขวางใจของ เราไป ไม่ให้ใจของเราก้าวเดินเข้าไปหาแก่นของธรรม

แก่นของธรรมอยู่ในหัวใจ ที่อื่นไม่มีที่พึ่ง ที่อื่นนั้นเป็นของอาศัยชั่วคราวทั้งหมด แต่ที่พึ่งคือที่ในหัวใจของเรา ความสุขๆที่นี่ ความเกิดความตายเกิดที่นี่ ถ้ามันจะดับมัน จะดับที่นี่ มันต้องย้อนกลับเข้ามานี่คือที่พึ่งของสัตว์โลก ที่พึ่งจริงๆ นะพึ่งได้แน่นอน ไม่ต้องอาศัยสิ่งใดเลย ไม่ต้องมีสิ่งใดในโลกนี้มันก็อยู่ของมันได้ โดยความสุขของมัน ถ้าเข้าถึงแก่นของมัน

แต่สิ่งที่มันเป็นทุกข์อยู่นี้ เพราะเราเข้าไปไม่ถึงแก่นของมัน เราไม่เข้าถึงแก่นของใจ ใจถึงต้องแสวงหาที่พึ่งอาศัย ใจถึงต้องเกาะเกี่ยวกับอารมณ์ต่างๆ เกาะเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เกาะเกี่ยวกับรูป รส กลิ่น เสียง เกาะเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไปแล้วก็สะสมแต่ความทุกข์เข้ามา เกาะเกี่ยวแล้วจะเป็นความสุขเป็นความพอใจเข้ามา มันไม่ได้ผลประโยชน์ของมัน เห็นใหม่ นั่นจนถึงหยาบๆ ออกไป ถึงออกไปหาสมบัติออกไปหาอันนั้น อันนั้นเป็นอีก เรื่องหนึ่งเลยนะ จะว่าสิ่งนั้นเป็นโทษทั้งหมดมันก็ไม่ได้อีก

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ต้องมีที่อยู่อาศัยปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัย มันเป็นเครื่องอยู่ อาศัย มันเป็นประโยชน์กับชีวิตนี้ ชีวิตนี้ต้องมีเครื่องอยู่อาศัย แต่หัวใจมันไม่ใช่อย่างนั้น หัวใจมันเกิดมันตาย ชีวิตนี้ก็มีหัวใจอยู่ ตายไปหัวใจนี้ก็ไปเกิดในสถานะใหม่ มันก็เป็น คนใหม่ จะเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมก็แล้วแต่มันจะเป็นใหม่ของมัน มันก็มีใจ ดวงนี้เห็นใหม่ ใจดวงนี้มันถึงว่ามันย้อนกลับอดีต มันถึงย้อนกลับอดีตไป ถ้าผู้ภาวนา ไปจะย้อนอดีตของเรา จะเห็นอดีตของใจดวงนั้น

ถ้ามองไปในอนาคตเห็นใหม่ บุพเพนิวาสานุสติญาณขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้านี้ย้อนอดีต ใจนี้เคยเป็นสิ่งใดมา แล้วจุตูปปาตญาณตายแล้วเกิดที่ไหน เห็นใหม่รับรู้ไป สิ่งนี้มันมีอยู่หัวใจทุกดวงใจ ทุกๆ ดวงใจต้องมีสิ่งนี้ เพราะทุกๆ ดวงใจ ผ่านการเกิดและการตายมา พวกเราสะสมมาทุกดวงใจ ไม่มีดวงใจไหนเลยที่ว่า เกิดมาชาตินี้ชาติเดียวปัจจุบันแล้วไม่มีชาติอื่นไม่มี มันมีสิ่งนี้มาในหัวใจ ถึงเวลา วิปัสสนาเข้าไปจะเข้าไปพบเห็นสิ่งนี้ พบเห็นสิ่งนี้เพื่อจะทำลายสิ่งนี้ออกมาจากในหัวใจ

ทำลายความลึกลับสงสัย เราลึกลับสงสัย เรามือยาวรู้อยากเห็นขึ้นมา อันนี้เป็นความลึกลับสงสัย กระจกของธรรม ปกป้องความเป็นจริงของหัวใจไว้ กระจกของมัน

ถ้าจิตสงบแล้วเข้าไปค้นคว้าถึงจะพบสิ่งนี้ พบสิ่งนี้มันเป็นอะไร มันเป็นเรื่องของสัญญาความจำ เรื่องของข้อมูลเดิมในหัวใจมันไม่ใช่เรื่องของการปลดเปลื้องกิเลส เรื่องของการปลดเปลื้องกิเลสเราต้องแยกแยะความเกาะเกี่ยวของใจเท่านั้น ใจนี้เกาะเกี่ยวกับสติปัญญา ๔ กายกับใจเกาะเกี่ยวกันด้วยขันธ ๕ และธาตุ ๔ ธาตุ ๔ และขันธ ๕ นี้ทำให้ใจเกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้ สิ่งนี้เกาะเกี่ยวเพราะหัวใจเพราะกิเลสมันผูกมัด เราไม่เข้าใจตามกิเลส กิเลสมันเกิดตาย เกิดตายมันก็ยึดมั่นถือมั่นในตัวมันเองมาตลอด สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นในตัวมันเองมา มันก็ยึดมั่นถือมั่นมาถึงปัจจุบัน มาถึงปัจจุบันถึงที่เราประพฤติปฏิบัติอยู่

เราต้องแก้ไขสิ่งนี้ เราถึงจะเห็นแก่นธรรม จะเห็นแก่นธรรมเพราะรอการปลดเปลื้องกิเลสออกไปจากใจ ปลดเปลื้องความยึดมั่นถือมั่นของใจนี้เท่านั้น จะปลดเปลื้องมันก็ต้องใช้วิปัสสนาแยกแยะๆ แยกแยะเห็นไหม สรรพสิ่งมันเป็นอนิจจัง การเกิดอยู่ การสภาวะเกิดเห็นอยู่ มันก็เป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งเป็นทุกข์เพราะอะไร เพราะมันไม่คงที่ให้เราสมความปรารถนา สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา เห็นจนเป็นไตรลักษณ์ทั้งหมด สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์ทั้งหมดใคร่ครวญตลอดไป มันก็ต้องเห็นโทษของมัน พอเห็นโทษของมันๆ จะเริ่มสยดสยอง สยดสยองในหัวใจ สิ่งนี้ทำไมเราไม่เห็น เราไม่เข้าใจมัน ถ้าเราไม่เข้าใจมันเราก็ต้องเป็นขี้ข้าของมัน โดยที่มันบังคับใช้เราตลอดไป

ถ้าเราเห็นตามความเป็นจริงนี้ มันจะเริ่มมีความฉลาดของใจขึ้นมา พอใจฉลาดขึ้นมา ใจจะเห็นคุณค่าใจมันจะปล่อยวางสิ่งนี้ จะต้องปล่อยวาง เหมือนกับเราจับงูได้แต่เข้าใจว่าปลา แต่พอมาเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นงูเห็นไหม แล้วเป็นงูที่จะกัดเราซะด้วยนะ เราจะปล่อยวางสลัดทิ้งทันทีเลย ใจก็เหมือนกัน ถ้าวิปัสสนาจนเห็นโทษแล้ว มันจะสลัดออกไปอย่างนั้น มันสลัดเรื่องของความผูกมัดของใจ สลัดออกไปขาด ตัวตนของใจนี้ต้องขาดออกไปจากใจ ขันธ ๕ เป็นขันธ ๕ จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แยกออกจากกัน จากกัน จิตนี้เป็นอิสรภาพ ปล่อยวางนี้เวี้งว่างมีความสุขมาก ความสุขของใจเข้าใจในความติดข้องของใจ สภาวะหนึ่งนั้นปล่อยวาง ขนาดมีความสุข แล้วมันจะมีความสุขพอใจในหัวใจนั้น หัวใจนั้นมีคุณค่าในหัวใจนั้นขึ้นมา

นั่นล่ะเกิดขึ้นมาจากการประพฤติปฏิบัติแล้วมันก็เข้าใจนะ ว่าเป็นอจลศรัทธา ศรัทธาไม่คลอนแคลนในศาสนา เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากใจนี้ เข้าใจขึ้นมาจากธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้ แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ขวนขวายขึ้นมา จนเป็นธรรมของเรา เป็นธรรมของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นสร้างสมธรรมขึ้นมา จนเป็นธรรมของใจดวงนั้น แล้วชำระเรื่องสักกายทิฎฐิความเห็นผิดของใจนั้น จนเข้าใจตามความเป็นจริง นั่นล่ะคุณค่าของธรรม จะเห็นธรรมอยู่อย่างนั้น

แต่ธรรมอันละเอียดเข้าไปในหัวใจนั้นมันยังมีอยู่เห็นใหม่ ความปลดปล่อยของใจอย่างหยาบๆ มันปลดปล่อยออกไป แต่ความปลดปล่อยอย่างละเอียด ละเอียดสุดในหัวใจนั้น มันต้องค่อยๆ ปลดปล่อยออกไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป เพราะมันปลดปล่อยเข้าไป ปลดปล่อยสิ่งที่ปิดบังใจเข้ามา เราถึงต้องยกย้อนกลับมาให้วิปัสสนาซ้ำเข้าไป แต่งานเคยทำ สิ่งที่เคยทำแล้ว จิตนี้เคยทำงานอย่างนั้น มันจะเริ่มทำงานอย่างนั้นได้ สะดวกสบายขึ้น จะทำงานอย่างนั้น ย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา ทำความสงบของใจ ใจมีสงบเข้ามา มันมีพลังงาน ถ้าใจไม่มีความสงบเข้ามา ใจไม่มีพลังงาน

ถ้าใจไม่มีพลังงาน ใจนี้เป็นโลกียะ โลกียะคือความเห็นเดิมของใจ ความคิดของเราเนี่ยคิดขนาดไหนมันเป็นความคิดของกิเลสพาคิด มันมีกิเลสในหัวใจ กิเลสนี้พาเราคิดด้วย ความคิดอันนี้มันถึงบวกไปกับกิเลสของเรา มันถึงเป็นโลกียะ คิดขนาดไหนมันก็คิดผูกมัดไป มันถึงไม่เห็นตามความเป็นจริง ต้องทำความสงบของใจเข้ามาตลอด ทำความสงบของใจเข้ามา ให้สูงขึ้นไป ความว่างเป็นความว่าง ใจนี้ว่างเว้งว่างขนาดไหน มันว่างอยู่

แต่สัมมาสมาธิในมรรคอรียสัจจังเกิดขึ้นมาเป็นชั้นเป็นตอน สิ่งที่เป็นมรรคอรียสัจจังเกิดขึ้นมานี้มันจะย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้าไปในหัวใจ เราต้องทำความสงบของใจเข้าไปอีก พอใจสงบเข้ามาเนี่ย มันจะเห็นเรื่องของธาตุขันธ์ ธาตุขันธ์อันละเอียดของใจ มันจับต้องได้ง่าย จับต้องได้ง่ายเพราะใจมันเคยงาน สิ่งที่ต้องได้งาย เพราะมันยังเป็นสิ่งที่หยาบอยู่ ถ้ามันละเอียด สิ่งทีละเอียดขึ้นไป ไปจะจับต้องได้ยาก การจับต้องมาเป็นงาน เราทำงานเห็นใหม่ถ้าเราทำงาน เราทำงานกับมือเรามันก็เป็นงานเห็นใหม่ เราไม่ได้ทำงานกับมือเรา เรานั่งคิดว่าเราจะทำงาน เราได้ทำงานใหม่

นี่ก็เหมือนกันในการวิปัสสนา ถ้าเรานั่งคิดเราคิดของเราไปในโลกียะ เหมือนกับว่าเราคิดว่าเราทำงาน แต่เราไม่ได้ทำงานกับมือ แต่ถ้าเราจับต้องสิ่งนี้ จับต้องธาตุ ๔ ชั้น ๕ ได้ มันจะเป็นการทำงานกับมือ ทำงานกับมือเพราะใจมันจับต้องได้ ใจจับต้องกับธาตุ ๔ และชั้น ๕ ชั้น ๕ คืออารมณ์ความรู้สึกเรานี้ ชั้น ๕ คือความคิดของใจ ใจกับชั้นเสวยอารมณ์ขึ้นมา มันทำงานขึ้นมา มันถึงจะเป็นสิ่งที่ออกมาเป็นอารมณ์ แล้วรับรู้สิ่งต่างๆ เข้าไป เราตีย้อนกลับ ย้อนกลับ ย้อนกลับเข้าไปเพื่อให้จิตนี้ปล่อยวางจากชั้นตลอดเข้าไป

จิตนี้ปล่อยวางจากชั้นมากขนาดไหน มันก็จะเป็นอิสรภาพเข้าไปมากขนาดนั้น จะเข้าถึงแก่นของธรรมได้มากขนาดนั้น จิตนี้จะเข้าหาแก่นของธรรม แก่นของธรรม โคนปกปิดไว้ด้วยกิเลสทั้งหมด โคนปกปิดไปด้วยกิเลส แล้วเราก็ตัดมันกิเลส ใช้งานไปตามกิเลส กิเลสใช้งานขนาดไหนมันก็ใช้งานไป ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา เป็นอย่างนี้มาตลอดเลย ถ้าไม่มีธรรมเข้าไปแยกแยะออกไป ถ้าไม่มีธรรมเข้าไปแยกแยะ แล้วเข้าไปชำระกิเลสในหัวใจ ธรรมอันนี้มันอยู่ที่การสะสมของเรา เราสะสมของเราขนาดไหน มันจะเป็นธรรมของเราขึ้นมา ถ้าเราไม่สะสมมันก็เป็นของที่มีอยู่เท่าเดิมในหัวใจ

แต่เรามีการก้าวเดิน เราต้องการสิ่งที่มันละเอียดเข้าไป ต้องการความสุขมากกว่านั้นเห็นใหม่ ต้องการหาแก่นของธรรมในหัวใจ ตามความเป็นจริงเห็นใหม่ ถ้าเป็นความเป็นจริงขึ้นมามันต้องแยกแยะออกไปเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ทำไมมันมีมรรค ๔ ผล ๔ ละ เพราะว่ามรรค ๔ ผล ๔ นี้เป็นสิ่งที่กิเลสมันปิดขั้เป็นต่อเป็นตอนมาถึงก็พยายามแยกเข้าไปมรรค ๔ มรรครวมสามัคคี ๔ หน ชำระกิเลสเป็นผล ๔ เห็นใหม่ จนถึงที่สุดเป็นนิพพาน ๑ เห็นใหม่ นิพพาน ๑ เห็นใหม่ มรรค ๔ ผล ๔ พันออกไปเป็นนิพพาน ๑ สิ่งที่เป็นนิพพานนั้นเป็นแก่นของธรรม สิ่งที่สุดยอด สิ่งที่ปรารถนา สิ่งที่เป็นธรรม ถ้าธรรมเสวยสิ่งนี้แล้วใจนั้นเป็นธรรมทั้งหมด มันก็เป็นนิพพานอันเดียวกัน สิ่งที่เป็นนิพพานกับใจอันเดียวกันนั้นเป็นแก่นของธรรม

แต่สิ่งที่ปกปิดไว้ ที่มันยังปกปิดไว้มันเข้าไม่ถึงแก่น ถ้ามันเข้าถึงแก่นมันต้องรับรู้แก่นความรู้สึกนี้มันต้องมีความสุขทั้งหมดสิ ทำไมมันมีความทุกข์ในหัวใจละ ความทุกข์ในหัวใจคือความไม่เข้าใจตามความเป็นจริง ความลึกลับของใจเห็นใหม่ ใจสงสัยสิ่งนี้มันก็ลึกลับสงสัย ถ้ามันลึกลับสงสัยอันนั้นคืออะไร สิ่งที่ลึกลับสงสัย ธรรมอัน

ละเอียด สิ่งที่ความเข้าใจในธรรมจะไม่สังเกตเห็นในธรรม แต่สังเกตเห็นในเรื่องของกิเลสที่มันปกปิดในหัวใจนี้ จะต้องชำระสิ่งนี้จับต้องสิ่งนี้แยกออกไป แยกออกไป

สิ่งที่แยกออกไปใช้ปัญญา ปัญญาในการใคร่ครวญในการแยกแยะออกมานั้น เป็นวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาขึ้นมา มรรคจะเริ่มเข้าครอบงำประกอบของมรรคเห็นใหม่ การงานชอบ ความเพียรชอบ สัมมาสมาธิชอบ สติชอบ สติสัมปชัญญะระลึกอยู่จะเป็นงาน ถ้าผลอสติไปมันออกนอกกลุ่มนอกทาง ออกนอกกลุ่มนอกทางด้วยกิเลสอำนาจของกิเลสผลักดันด้วย แล้วไม่มีสติด้วย จะต้องมึสัมาสติเห็นใหม่ สัมมาสติ สติที่สมบูรณ์ สติที่สมบูรณ์เข้ามาทำงานพร้อม พร้อมกับสัมมาสมาธิ พร้อมกับการงาน งานในการใคร่ครวญ

ใคร่ครวญความคิดความเห็นของตัวเอง ความคิดความเห็นของตัวเองที่มันแยกแยะออกไป ถ้ากำลังพอมันก็จะปล่อยวางจะแยกแยะเหมือนกัน ปล่อยวางหลายหนเข้าหลายหนเข้า จนมันปล่อยวางถึงที่สุดแล้วมันจะต้องหลุดออกไป ขาดออกไปจากใจ ขาดออกไปจากใจเห็นใหม่ ใจกับขั้นนี้แยกออกจากกัน ความเห็นต่างๆ นี้โลกนี้ราวเป็นหน้ากลอง สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นมาแล้ว ความเห็นของเราจะลบล้างสิ่งนั้นไปหมดเลย ว่างไปหมดสิ่งที่ว่านั้นเป็นความสุขในหัวใจมาก นั่นความสุขของใจเว้าว่างขนาดใหญ่ กิเลสอย่างละเอียดปกปิดใจไว้ จะปกปิดใจไว้อย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียด ละเอียดสุดเป็นขั้นเป็นตอน

มรรค ๔ ผล ๔ นี้เป็นมรรคขั้นที่ ๒ เห็นใหม่ ชำระกิเลสขั้นที่ ๒ ออกไป มรรคขั้นที่ ๓ นี้เราจะเริ่มต้นได้อย่างไร สิ่งที่จะเกิดขึ้นมาได้ มรรคอรียตังจึงเกิดขึ้นมาจากความพอใจของเรา การค้นคว้าของเราย้อนใจกลับเข้ามา ย้อนใจกลับเข้ามาทำความเข้าใจ สงบของใจ แล้วพยายามค้นคว้าสิ่งต่างๆ ขึ้นมา จากการพอใจของเรา การค้นคว้าของเรา ย้อนใจกลับเข้ามา ย้อนใจกลับเข้ามาทำความเข้าใจ สงบของใจ แล้วพยายามค้นคว้าสิ่งต่างๆ ค้นคว้าจะจิตมันจะปล่อยวาง แล้วมันจะเว้าว่าง สิ่งนี้เว้าว่างนี้มันละเอียด กิเลสที่ละเอียด คุณสมบัติของผู้ที่มีปัญญามากละเอียดมาก การหลอกลวงของเขาต้องแบบเนียนกว่า

นี่ก็เหมือนกันกิเลสในหัวใจของเรานี้ ละเอียดขึ้นไปแล้วมันโดนกิเลส โคนธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชำระล้างเข้ามา มันต้องพยายามหาที่หลบซ่อน

อย่างดี ต้องพยายามหาที่เห็นใหม่ ธรรมที่ชำระล้างกิเลสออกไป กิเลสก็เข้าใจ กิเลส โคนชำระล้าง โคนตัดตอนตัดตอนเข้ามา พอดีตัดตอนเข้ามา ความรู้สึกของเขาๆ ก็รู้เชิงกันเพราะทุกอย่างเกิดจากเรา ธรรมก็เกิดจากเราสะสมขึ้นมา กิเลสก็เกิดจากเราคือในหัวใจของเรา แต่เราไม่รู้คือเรา เราจริงๆ คือหัวใจ แต่โคนกิเลสที่มันเกิดดับเกิดดับในหัวใจนี้ขับไล่ออกไปในทางที่ว่าหลอกลวง

แล้วธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยายามสร้างสมขึ้นมา สิ่งที่เราสร้างสมขึ้นมาเป็นธรรม ธรรมอันนี้เป็นสิ่งที่เราสร้างสมเป็นธรรมของเรา ธรรมของเราธรรมของใจดวงที่ประพฤติปฏิบัติ นั้น ใจดวงที่ประพฤติปฏิบัติได้มากก็ได้มาก ได้น้อยก็ได้น้อย แล้วแต่อำนาจวาสนาของใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นมีอำนาจวาสนามาก ประพฤติปฏิบัติได้มาก ย้อนกลับเข้ามาพยายามสะสมของเราขึ้นไปจะละเอียดขนาดไหน จะเล่ห์กลมากขนาดไหนก็ไม่พ้นจากข่ายของปัญญา ปัญญาของใจจะกางข่ายออก พยายามค้นคว้าพยายามแสวงหา สิ่งแสวงหา งาน ถ้าได้งานมันก็จะเป็นที่วิปัสสนา ถ้าไม่ได้งานจะวิ้งว้างอยู่อย่างนั้น จะมีความสุขอยู่อย่างนั้น มีความสุขมาก เพราะคนมันปล่อยวางกิเลสมาเป็นขั้นเป็นตอน จะมีความสุข

ความสุขของพื้นฐานนี้มีโดยดั้งเดิม แต่ความละเอียดอ่อนของใจมันไม่แสดงตัว เพราะจิตนี้มีสัมมาสมาธิ มีสติสัมปชัญญะ พร้อมมูลอยู่ มันจะมีความสุขอยู่อย่างนั้น แต่ความสุขอันนี้ความสุขเพื่อจะหลอกลวงใจ หลอกลวงไม่ให้ใจดวงนี้ก้าวเดินต่อไปข้างหน้า ถ้าใจเห็นว่ายังมีสิ่งใดแปลกปลอมอยู่ในหัวใจ สิ่งแปลกปลอมอยู่ในหัวใจหัวใจดวงนี้ต้องพยายามหันกลับมา พยายามจับต้องสิ่งที่เป็นอาการของใจให้ได้ ถ้าจับต้องสิ่งที่เป็นอาการของใจ ขั้นอันละเอียด สิ่งละเอียดยับยั้งอยู่ในหัวใจจะละเอียดมาก จับต้องสิ่งนี้ได้นี้เป็นสมบัติเป็นคุณสมบัติมหาศาล คุณสมบัติเพราะจับต้องกิเลสได้ จับต้องผู้ร้ายในหัวใจได้ จับต้องสิ่งที่ปกปิดแก่นของธรรมได้เห็นใหม่

สิ่งที่เป็นแก่นของธรรมอยู่ในหัวใจของเรา หัวใจของเราแท้ๆ เลย แล้วกิเลสก็กิเลสของเราแท้ๆเลย ปกปิดหัวใจ แล้วเราก็วิ่งหาสิ่งที่จะแก้ไขปลดเปลื้องตัวเอง ก็ไม่เคยประสบความสำเร็จ ไม่เคยประสบความสำเร็จสมหวังตลอดมา แล้วมันประสบความสำเร็จคือจับต้องสิ่งนี้ได้ มันเป็นงานอันประเสริฐ เราจับต้องได้ จับต้องได้แล้ว จับต้องมัดไว้ก่อน พยายามทำความสงบของใจ แล้วค่อยใคร่ครวญกัน สิ่งที่เราใคร่ครวญนั้นเขาจะต่อต้านอย่างมหาศาล จะเริ่มพลิกแพลงกันไปตลอดเวลา

การใคร่ครวญกัน การต่อสู้กันของกิเลส จะไม่ให้เราก้าวเดินไปสะดวกสบาย เรา
ก้าวเดินไปสะดวกสบาย เท่ากับเราไปปลดเปลื้องความเป็นอริสภาพของใจได้สะดวก
สบาย แล้วพญามารจะปล่อยไว้ได้อย่างไร พญามารจะไม่ควบคุมสัตว์โลกไว้หรือ พญา
มารอยู่ในใจของสัตว์โลกแล้วควบคุมสัตว์โลกไว้ตลอด ควบคุมสัตว์โลกไว้ให้อยู่ใน
อำนาจของเขา เราก็ออยู่ในอำนาจวาสนาของเขามาตลอด

แต่ปัจจุบันนี้เราพยายามจะปลดเปลื้องให้พ้นออกไปจากอำนาจของเขา อำนาจ
ของกิเลส อำนาจของมาร อำนาจของความเห็นผิดของเรานี้ มารคือความทุกข์ยาก คือ
ความเห็นผิด คือความรู้ผิดของเราทั้งนั้น สิ่งที่ความรู้ผิด มันถึงทำให้เราต้องหมุนเวียน
ไปในวัฏฏะ สิ่งที่ทำให้เรารู้ถูกขึ้นมา มันจะปลดเปลื้องกับความหมุนเวียนไปในวัฏฏะ
เพราะเราเข้าใจจุดศูนย์กลางของการหมุนเวียน จุดที่ศูนย์กลางก็คือใจของเรา มัน
หมุนเวียนไปในวัฏฏะ สิ่งที่เป็นวัฏฏะนี้เป็นสถานะรองรับ

เห็นไหมอำเภอ จังหวัดใดจังหวัดหนึ่งก็รองรับประชากรของจังหวัดนั้น จังหวัด
นั้น อำเภอนั้นไว้ในจังหวัดนั้น นี่ก็เหมือนกันสถานะสภาวะของใจ ใจจะเกิดในสถานะ
ของใด จะเกิดในสภาวะของมนุษย์ สภาวะของอะไรนั้นก็เหมือนกับจังหวัด อำเภอที่
รองรับสภาวะของใจ แต่มนุษย์ในนั้นก็หมุนเวียนไปเห็นไหม ข้ามพ้นจังหวัดก็ได้ ข้าม
พ้นอะไรก็ได้ ใจก็เหมือนกัน สถานะก็เหมือนกัน เราสร้างสมได้ เรยกขึ้นได้ถ้าใจเรา
ยกขึ้นออกจากจังหวัด ออกจากอำเภอนั้นเราก็เปลี่ยนสถานะไป เปลี่ยนสถานะไป

ใจมันเปลี่ยนสถานะเพราะการวิปัสสนาของใจขึ้นมา เปลี่ยนสถานะเพราะเราเข้าไป
ปลดเปลื้องความเห็นผิดของใจ ใจจะคิดสิ่งนี้ คิดสิ่งที่เป็นขันธอันละเอียด สิ่งที่เป็น
ขันธอันละเอียดนี้จะหลบการปลดเปลื้องหัวใจ แล้วทำใจดวงนี้หลงไปในอำนาจวาสนา
ของเขา เพราะมันเป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นความถูก ความสวยความ
งามของใจ การรักสวยรักงามการต่างๆ อย่าง ที่รักษาสงวนกัน สงวนกันเพราะสิ่งนี้ สิ่ง
ที่สงวนกันเพราะสิ่งนี้เป็นเชื้อใจ สิ่งที่เป็นเชื้อแล้วคือการแสดงออกไปข้างนอกนี้ มัน
เป็นการแสดงออกไปเพราะสิ่งนี้ขับไส ขับไสให้มีความต้องการ ขับไสให้มีความ
ปรารถนาสิ่งต่างๆ แล้วก็รักสวยรักงามแสวงหากันตบแต่งกันเพื่อสิ่งนี้ทั้งหมด มันเป็น
สิ่งนี้ขึ้นมามันเป็นความทุกข์ใหม่

การดำรงชีวิตนี้ก็มีความทุกข์อย่างหนึ่ง การจะปลดเปลื้องออกจากความทุกข์ก็เป็นอย่างหนึ่ง แล้วสิ่งที่เขาแสวงหาก็เป็นความทุกข์ ที่ว่าถ้าเขาคิดแล้วทำสมความต้องการเขา มันก็เป็นความสิ่งที่เป็นเรื่องของโลกไป แต่สิ่งที่การชำระกิเลส มันต้องชำระสิ่งที่จุดเริ่มต้นของการเป็นความสวยงาม สุภะ อสุภะในโลกของเขา เกิดจากตรงนี้ ความเห็นผิดนี้ ถึงเห็นผิดในเรื่องของโลกเห็นใหม่ ในเรื่องของโลกในเรื่องของเรา มันมีความสกปรกโสมม อาศัยอยู่เฉพาะสิ่งที่กรรมรักษา กรรมนี้ยังมีชีวิตอยู่ยังรักษาร่างกายเราอยู่ ถ้าใครตายไปทุกคนตายไปแล้วต้องเนาต้องเปื้อนต้องผูกพันไปตลอดสิ่งที่ผูกพันไปคนเหมือนกัน คนตายกับคนเป็นเท่านั้นเอง

สิ่งที่คนเป็นเพราะมีชีวิตเห็นใหม่มีธาตุ มีธาตุรู้ มีไออุ่นในหัวใจ มันเผาร่างกายนี้ไว้ ทำให้ร่างกายนี้ยังมีการดำเนินสืบต่อมันไม่เสียหายไป มันต้องแสวงหาเพื่อสิ่งนี้ให้ดำรงชีวิตอยู่ สิ่งนี้ถ้ามันมีชีวิตอยู่เราแสวงหาคุณงามความดีมันก็เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น ถ้าแสวงหาเรื่องของโลกเขาเห็นใหม่ เรื่องของการปลิ้นชิงวิ่งราวต่างๆ ของโลกเขา เพราะทำความผิดในหัวใจ เขาก็ได้รับความทุกข์ความสะสมของกรรมอันอกุศลของเขาไป แต่เราพยายามสะสมคุณงามความดีของเรา แล้วเราประพฤติปฏิบัติจะพ้นออกไปจากใจมันยังจะเห็นคุณค่าของชีวิตนะ

สิ่งที่เห็นคุณค่าของชีวิตที่เราจะแสวงหานี้มันดับไป เกิดดับในธรรมชาติของคนเรา หมดสิ้นเวรสิ้นกรรม หมดชีวิตอายุขัยก็ต้องสิ้นอายุขัยของเขาไป นั่นการสิ้นอายุขัยในการเกิดตาย ในสถานะของโลก แต่การวิปัสสนาของเรา เราจะทำให้กิเลสมันตาย ตายไปนะพร้อมไปกับที่ว่าธรรมนี้เกิดขึ้นมาจากในหัวใจ ถ้ากิเลสจะตายไปจากหัวใจของเรา เราจับต้องสิ่งนี้เราต้องพยายามใช้มหาสติ มหาปัญญา ต้องใช้ความสุขุมความละเอียดรอบคอบมาก เพราะกิเลสมันละเอียดขึ้นมา แล้วสิ่งที่ละเอียดขึ้นมาแล้ว ความสะสมความหลอกลวงของเขาจะละเอียดล่อออกมา จะทำให้เราหลงไหลไป ในความเห็นของเขา สวมรอยก็สวมรอยได้ง่ายๆ

ในการประพฤติปฏิบัติว่าเป็นปัญญา สิ่งนี้ก็คือปัญญาเขาก็สร้างว่าสิ่งนี้เป็นปัญญาขึ้นมาแล้วสวมรอย สวมรอยว่าเป็นธรรมไง จันกิเลสสวมรอย สวมรอยเราก็ต้องหลงไปในการประพฤติปฏิบัติมันไป พอประพฤติปฏิบัติมันไป มันก็ไม่สมความปรารถนา ก็รู้ขึ้นมารอบหนึ่งว่านี่กิเลสหลอกอีกแล้ว ก็ต้องกลับมาทำความสงบของใจใหม่ แล้วกลับมาใช้ปัญญาใหม่ ปัญญาที่มันจะก้าวเดินไปกิเลสหลอกใช้ในการวิปัสสนา

ในวงของวิปัสสนานั้น กิเลสมันก็หลอกใช้ในวงของวิปัสสนานั้น มันไม่ใช่ว่าธรรมจะออกไปล้วนๆ หรือ เพราะธรรมเราเกิดขึ้นเป็นจริงเป็นครั้งคราวที่เราสะสมขึ้นมา จิตเป็นสัมมาสมาธิ สมาธิตั้งมั่นขึ้นมา แล้วออกวิปัสสนานั้นก็เป็นงาน ออกวิปัสสนานั้นใช้ปัญญา ปัญญามันก็เป็นมรรค มีองค์ ๘ มรรค งานชอบ ความเพียรชอบ พร้อมกันหมดพร้อมกับปัญญาไป เพราะการวิปัสสนานั้นเป็นการทำงาน งานนะ เป็นความเพียรชอบเห็นใหม่ เป็นความดำริชอบทุกอย่างชอบหมดเลย หมุนออกไป หมุนออกไปก็เป็นปัญญา ปัญญาที่อาศัยพลังงานเกิดขึ้น เกิดดับ แต่กิเลสมันเกิดอยู่กับใจ กิเลสมันแนบอยู่กับใจมันถึงอาศัยสิ่งนี้เป็นการสวมรอย

สิ่งที่สวมรอยเราไม่เข้าใจเราก็เชื่อ พอเราโดนหลอกเข้าไปเป็นครั้ง ๒ ครั้งเข้าไปเราที่พยายามวิปัสสนาใหม่ วิปัสสนาใหม่เราก็ไม่เชื่อสิ่งที่ เป็นของหลอก เราต้องแยกแยะออกไปทางใหม่ อุบายวิธีการจะเกิดของใหม่ ของใหม่ในการวิปัสสนาเข้ามา เพื่อจะหาแก่นธรรม เพื่อจะชำระกิเลสอันนี้ออกไปให้ได้ แล้วกิเลสมันจะหลอกไปตลอด หลอกไปตลอด เราก็ล้มลุกคลุกคลานในการวิปัสสนานั้น ล้มลุกคลุกคลานแต่ก็พอใจทำ คนเราพอใจทำเพราะมีอำนาจวาสนา คนเราจะเข้าถึงธรรม ให้ธรรมนี้เข้าไปถึงใจของเรา ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกัน แล้วมันจะพ้นจากการเกิดและการตาย เห็นการเกิดและการตายเป็นของสมมุติทั้งหมดเลยนะ มันไม่เป็นความจริง ใจต่างหากมีความจริงอยู่ แล้วเวียนเกิดเวียนตายอยู่ ไอ้การเกิดการตายนี้มันเปลี่ยนสถานะเท่านั้น เห็นจริงๆ ในหัวใจแต่ความเห็นจริงๆ ขึ้นมานี้ มันต้องเห็นโดยธรรมของเรา ไม่ใช่เห็นโดยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วปล่อยวาง การเกิดและการตายจะไม่เกิดอีกในจิตดวงนั้น จะไม่มีจังหวัด อำเภอ ไม่มีประเทศชาติ ไม่มีสิ่งใดๆ ไม่มีภวาสวะ ไม่มีภพชาติกับจิตดวงนั้นอีก จิตดวงนั้นจะไม่เกี่ยวกับสัญญาติ ภพชาติต่างๆ ไม่มีในจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นจะปล่อยวางตามความเป็นจริง พ้นออกไปจากกิเลส แต่มันโดนปกปิดไว้เพราะพญามาร เพราะสิ่งที่ว่าเป็นกามราคะ มันพยายามดึงไว้ เราถึงต้องวิปัสสนา วิปัสสนาเพราะเห็นคุณค่า เห็นคุณค่าของความสุขที่เราเป็นขั้นเป็นตอน ยืนยันกับจิตดวงนั้นถึงเป็นจลศรัทธา

อจลศรัทธาเพราะเราปล่อยความเห็นผิดเรื่องสัkkายทิฏฐิ ปล่อยความผิดของเรื่องธาตุขันธ์ ปล่อยความเห็นผิดมาตลอดแล้ว แล้วสิ่งที่เป็นกามราคะนี่มันเป็นความผูกมัดของใจ มันยังไม่ได้ปล่อยตามความเป็นจริง เราก็ต้องพยายามวิเคราะห์ห้วิจัย พยายามแยกแยะด้วยปัญญาของเรา แยกแยะด้วยปัญญา ปัญญาใคร่ครวญหมุนเวียน หมุนเวียนไปขนาดไหน หมุนเวียนเข้าไป แล้วมันจะปล่อยวาง มันจะเว้งว่าง มันจะปล่อยวางสุขมาก ความสุขนะ สุขอย่างนี้เราเชื่อถือไม่ได้ เราต้องพยายามสร้างสมขึ้นไป ให้มันเป็นความสุขจริง

สุขจริงคือสุขที่เป็นอกุปปธรรม ไม่ใช่สุขเกิดจากกุปปธรรม คือสุขที่เกิดแล้วมันเสื่อมสภาพได้ การปล่อยวางกิเลสไม่ขาด มันเว้งว่างขนาดไหน เดี่ยวกิเลสมันพื้นตัว กิเลสมันพื้นตัวขึ้นมา แล้วมันก็แสดงตัวของมัน มันมีอำนาจเหนือเรา กิเลสคือพญามาร สิ่งที่เป็นพญามารมันหลบซ่อนไป แล้วมันไม่ขาด มันพื้นตัวได้ นั่นถึงว่าความสุขอันนี้เชื่อถือไม่ได้ไง เราต้องวิปัสสนาเข้าไป มันจะสุขขนาดไหน ซ้ำไปตลอด จนกว่ามันจะเข้าใจตามความเป็นจริง มันจะปล่อยวางขาดออกไปจากใจ ชั้นอันละเอียดหลุดออกไปจากใจ ใจนี้จะเว้งว่างออกไป จะไม่เกิดในกามภพอีกเลย

สิ่งที่เป็กามภพเห็นใหม่ใจนี้จะไม่เกิดอีก จะเข้าใจตามความเป็นจริงว่าไม่เกิดจากใจดวงนั้น แต่ใจดวงนั้นเกิดอีกในการเป็นพรหม สิ่งที่ใจดวงนั้นเห็นใหม่ ใจดวงนั้นโดนขันธ์นี้ปกปิดไว้ สิ่งที่ขันธ์นี้ปกปิดไว้ ถึงว่าจะเหมาเอาทั้งหมดว่าเป็นธรรมไม่ได้ เหมาทั้งหมดเป็นอาการของธรรม เป็น สพุเพ ฐมา อนตฺตา ธรรมที่เราสะสมขึ้นมาแล้วมันเป็นอนัตตา เพราะมันทำลายมันเป็นวงรอบ รอบหนึ่งเห็นใหม่ มรรค ๔ ผล ๔ มรรคขั้นที่ ๑ ก็รวมตัวขั้นที่ ๑ ก็ทำลายเป็นขั้นที่ ๑ เห็นใหม่ มรรค ๔ ผล ๔ มรรคถึงรวมตัวแล้วทำลายออกไปทำลาย ทำลาย ทำลายพร้อมกับปล่อยวางธาตุขันธ์เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ทำลายไปจนจิตนี้เป็นจิตล้วนๆ นะ เป็นตัวของจิตเห็นใหม่ ตัวของจิตนี้จะเป็นตัวของธรรม ถ้าเป็นตัวของธรรม

ตัวของจิตนี้มันเป็นตัวของอวิชา ตัวของจิตนี้เป็นตัวของพญามาร สิ่งทีพญามารอยู่ตรงนี้ไง เรือนยอดของเรือนสามหลังอยู่ตรงกลางหัวใจของเรา เรือนยอดที่ว่าปล่อยวาง ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาหมดแล้ว ทุกอย่างปล่อยวาง ปล่อยวางลูก ปล่อยวางหลาน ปล่อยวางขึ้นมาทั้งหมดเลย แต่ตัวของเราเองยังไม่ปล่อยวางของตัวเอง ย้อนกลับเข้ามาจัดตรงนี้ นี่แก่นของธรรม แก่นของกิเลสที่อยู่ตรงนี้ แก่นของกิเลสนี้

ไม่ใช่กิเลสในการยึดมั่นถือมั่น ในการเห็นผิดต่างๆ ละเอียดยิบอยู่ในหัวใจ สิ่งที่ว่าความยึดมั่นถือมั่นนั้น เป็นความยึดมั่นถือมั่นผ่านขั้นๆ ขั้นมันหยาบ มันถึงได้ยึดมั่นถือมั่นสิ่งที่หยาบๆ สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นในตัวมันเองนี่มันละเอียดอ่อน ละเอียดอ่อนลึกซึ้งมาก ลึกซึ้งอยู่ในหัวใจ ลึกซึ้งอยู่ในหัวใจแล้วจะจับต้องสิ่งใดๆ ก็จับต้องได้ยากแล้ว

เพราะมันเป็นเรื่องของนามธรรมอันละเอียดลึกซึ้งมาก ต้องใช้ญาณอย่างละเอียดเข้าไปจับเห็นไหม อรหัตตมรรค ถึงจะเป็นอรหัตตผล อรหัตตมรรค มรรคทำไมมันต้องมีโศคาปัตติมรรค สกิทาคามรรค อนาคามรรค ต้องมีอรหัตตมรรค มรรคก็ต้องมีหยาบละเอียดต่างกัน สิ่งที่เป็นมรรคหยาบๆ ก็ทำลายกิเลสอย่างหยาบๆ มรรคอย่างละเอียดก็ต้องทำลายกิเลสอย่างละเอียด แล้วมรรคขั้นสุดท้าย มรรคที่จะเข้าไปจับต้องอาการของใจ จับต้องตัววิชามันยิ่งละเอียดลึกซึ้ง เกิดขึ้นมาจากใจของเรา ใจของเราสะสมขึ้นมา ใจของเราสร้างสมขึ้นมาเป็นมรรคของใจดวงนั้น อันนี้เป็นสิ่งที่เป็นกุศลที่สุด สิ่งที่เป็นกุศลเพราะอะไร เพราะเรามีเครื่องมือการชำระกิเลส

ถ้ามรรคไม่เกิดกับใจของเรา เครื่องมือที่ชำระกิเลสของเรามันจะไม่เกิดมากับเรา ถ้าเราไม่มีเครื่องมือใซ้อยู่อาศัย เราจะเอาเครื่องมือสิ่งนั้นไปทำงานได้อย่างไร นี่การชำระกิเลส การจับอาการของใจมรรคอย่างละเอียดจะจับอาการของใจได้ นั่นคือจับตอของจิต ถ้าจับตอของจิตเห็นไหม จับตอของจิตได้พิจารณาวิปัสสนา วิปัสสนาด้วยปัญญาญาณ ไม่ใช่ปัญญาขั้นๆ ปัญญาขั้นๆคือขั้นๆการกระทบอย่างละเอียดนี้ ใช้ปัญญาอย่างขั้นๆนี้ ปัญญาอย่างการใคร่ครวญ ปัญญาญาณ ญาณหยั่งรู้ซึมซาบเข้าไปจนเข้าไปชำระกิเลสออกจากหัวใจนั่นคือตัวธรรม ตัวแก่นของธรรมเห็นไหม

ใจนี้สกปรกโสโครกไปด้วยอวิชชา แล้วก็ลูกหลานของพญามารต่างๆ หลอกใช้มาตลอด แล้วอำนาจของธรรมที่เราสะสมขึ้นมา ชำระกิเลสออกไปเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ชำระปล่อยวางกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนจนถึงกับเรือนยอดของใจ แล้วทำลายหัวใจทั้งหมด หัวใจที่โดนทำลายแล้วเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด สิ่งทีประเสริฐสุดเพราะมันเป็นแก่นของธรรม ธรรมกับใจเป็นอันเดียวกัน สภาวะของธรรม สภาวะความรู้ลึกของมัน สภาวะของทุกข์ ใจก็เป็นผู้รับรู้ สภาวะของสุขนี้ใจก็เป็นผู้รับรู้ แล้วสภาวะของการปล่อยวางทั้งหมด ใจนี้เป็นผู้รับรู้ ใจนี้ถึงเป็นตัวธรรม ใจนี้เป็นตัวธรรม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมเห็นใหม่ ธรรมกับใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นอันเดียวกัน ธรรมในหัวใจ หัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับธรรมนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ใช้ธรรมอันนี้อยู่ ๔๕ ปี สั่งสอนตั้งศาสนาขึ้นมา จนศาสนาปักหลักขึ้นมาในครั้งสมัยพุทธกาล จนมาถึงปัจจุบันนี้ เพราะธรรมอันนี้อยู่ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมนี้เจริญขึ้นมาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมถึงเจริญ ธรรมเจริญเพราะใจนี้เป็นธรรม ใจนี้เป็นธรรมเข้าใจสัจธรรมความเป็นจริง จะรู้ตามความเป็นจริงแล้วจะไม่คัดค้านกับเรื่องของโลกเลย

เรื่องของโลกนี้เป็นเรื่องของวัตถุ เรื่องของสิ่งต่างๆ แล้วเรื่องของอาการของใจเห็นใหม่ เรื่องของโลกไม่ใช่เฉพาะเรื่องความเห็นว่าเป็นวัตถุและเป็นโลก เรื่องของโลกคือความคิดโลกใจ ความคิดของเรานี้ก็โลก ความคิดต่างๆ นี้เป็นโลก แล้วความคิดที่เป็นธรรมเป็นอย่างไร ความคิดที่เป็นธรรมคือมรรคอรียสัจจัง มรรคความเห็นถูกต้อง ความเห็นถูกต้องนี้ชำระล้างเข้าไป ชำระล้างเข้าไป จนเป็นตัวธรรมขึ้นมา แล้วตัวธรรมสิ่งนั้นจะเป็นตัววางโลกได้อย่างไร อยู่กับโลกเขาเห็นใหม่ แล้วชี้นำโลกปล่อยวางโลก ให้โลกให้สัตว์โลกปล่อยวาง ปล่อยวางเรื่องของโลกในหัวใจ ถ้าปล่อยวางโลกของโลกในใจนั้นคือแก่นธรรม

แก่นธรรมในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นแก่นธรรม แก่นของพวกเรามีหัวใจอยู่แต่โคนกิลสปกปิดไว้ แก่นของพวกเราโคนกิลสปกปิดไว้ ถ้าเราวิปัสสนาเราปล่อยวางเข้าไปจนสมความปรารถนานั้นจะเป็นแก่นธรรมของเรา แล้วอยู่ที่ไหนล่ะ อยู่ที่ในตู้พระไตรปิฎกนั้นก็เป็นผู้พระไตรปิฎก นั้นเป็นหนังสือ เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พิมพ์ไว้ หัวใจของเราไปเปิดอ่าน ตาของเราดูหนังสือแล้วความกระทบของใจ ใจรับรู้ขึ้นมาเห็นใหม่

ใจเท่านั้นเป็นสิ่งที่สถิตของธรรม ใจเท่านั้นเป็นภพณะที่จะใส่ธรรม สิ่งอื่นๆ ไม่มี ในตู้พระไตรปิฎกนั้นเป็นเรื่องของกระดาษเป็นเรื่องของหนังสือ เป็นเรื่องของตู้ นะ เป็นเรื่องของการที่ว่าเราสะสมไว้เพื่อจะเป็นการศึกษา ศึกษาเพื่อให้ใจเข้าใจ แล้วใจจะมีหนทางเดินเข้าไป ถ้าใจศึกษาพระไตรปิฎกนั้นคือธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นสมบัติเยี่ยม สมบัติเยี่ยมคือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ธรรมของเรา

ธรรมของเราคือเกิดขึ้นจากการประพุดิปฏิบัติจนใจนี้เป็นแก่นธรรม ใจนี้เป็นปล่อยวางกิเลสทั้งหมดจนเป็นแก่นธรรม นั่นถึงจะเป็นสมบัติของใจดวงนั้น แต่ถ้าใจดวงนั้นไม่มีสมบัติสิ่งนี้ ใจดวงนั้นก็มิแต่กิเลสในหัวใจ แต่ก็มีใจเห็นใหม่ ใจเท่านั้นเห็นใหม่ ถึงว่าแก่นธรรมนี้แสวงหาโดยทางโลกๆ โดยความคิดของโลกแล้วมันจะตะครุบแต่เงา สิ่งที่ตะครุบแต่เงาก็เป็นกิเลสมันหลอกในหัวใจ แล้วเราก็ตะครุบได้แต่กิเลสในหัวใจของเรา ตะครุบได้แต่ความเชื่อของเรา ความเชื่อของเรากับความเห็นของเราเห็นใหม่ กับความเห็นของธรรมไม่ใช่ความเชื่อ ความเห็นของธรรมเป็นความจริงที่ว่ามันกระแทกกระทั้นด้วยปัญญา ด้วยปัญญาฟาดฟันกับเรื่องของธาตุขันธ์ กับเรื่องของธาตุกับขันธ์ กับหัวใจแยกออกจากกัน เห็นอาการแยกออกจากกันตามความเป็นจริง เห็นอนุสัยหลุดออกไปจากใจ เห็นกามานุสัย เห็นอนุสัยอันละเอียดในหัวใจเห็นใหม่

ในสังโยชน์ก็ยังมีสังโยชน์ที่อย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ในอนุสัยในภวสวะในภพในนิสัยของใจที่มันนอนเนื่องในหัวใจ นี่มันละเอียดมาก ความคิดอันละเอียด เวลาเราคิดสิ่งต่างๆ ขึ้นมาสิ่งที่นอนเนื่องมันไสออกไป มันกลืนกินออกไปกับความคิด เราจะไม่รู้สีกตัวเราเลย เราไม่เข้าใจตัวของเรา แล้วเราไม่รู้สีกตัวของเรา มันหมุนออกไปด้วยความรู้สึกเห็นใหม่ นี่คืออนุสัยมันนอนเนื่องไปในความคิดของเรา แล้วมันผูกมัดไปตลอด

แล้วเราทำลายตัดทอนสิ่งนี้ทั้งหมด ภวสวะ อวิชชาสวะ ต่างๆ ที่เป็นภวสวะสิ่งต่างๆ ในหัวใจหลุดออกไปจากใจ นั่นเป็นแก่นของธรรม แก่นของธรรมมันอยู่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในใจของพระพุทธเจ้าอย่างหนึ่ง ของครูบาอาจารย์อย่างหนึ่ง ของเราๆ สะสมขึ้นมาเพราะเรามีหัวใจ เราถึงเห็นคุณค่าของชีวิตใจ ถ้าเรามีชีวิตอยู่เรายังเข้าใจสิ่งนี้อยู่ เราจะมีโอกาสประพุดิปฏิบัติ เราจะมีโอกาสแก้ไขตัวของเรา

ถ้าเรามีชีวิตอยู่ เราไม่เข้าใจสิ่งนี้ เราไม่ยึดถือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไม่ปฏิบัติธรรม เราไม่พยายามค้นคว้าของเราขึ้นมา เราไม่เข้าหาแก่นของตัวเอง เราไม่รักคนใด รักเราคือรักใจของเรา ใจมันอยู่ในร่างกายของเราๆ ทำไมไม่รักเราไปรักสมบัติ รักสิ่งต่างๆ ของนอกเห็นใหม่ เราไปแสวงหาสิ่งนั้น เรารักขึ้นมา มันไม่เป็นโทษ ในการเป็นปัจจัย ๔ แต่มันเป็นการเสียเวลาเห็นใหม่หนึ่ง การที่ว่าเรา

แสวงหาที่ผิดหนึ่ง แล้วทำบ่อยครั้งเข้า มันก็เป็นจรตนิสัย ความเคยชินของใจจะเป็น
อย่างนั้น

ถ้าใจย้อนกลับเข้ามาเห็นอาการของใจ รักตัวคือรักใจของตัว ใจนี้เป็นนามธรรม
กินกรรมเป็นอาหาร เป็นนามธรรมด้วยแล้วกินกรรมเป็นอาหาร ถ้ามีกรรมขึ้นมา
สัมผัสสมาธิเกิดขึ้นมีความสุขของใจ ใจจะสุขมาก สุขตามความเป็นจริง นี่คืออาหารที่
เข้าถึงใจคือกระทบกับใจ เป็นปัจจัยตั้งร่วมของใจ ใจนี้ปลดเปลื้องกิเลสออกไปเป็นชั้น
เป็นตอนขึ้นมา นั่นเป็นกรรมที่ละเอียดเข้าไป เป็นอันเดียวกันแล้วเป็นอกุปปด้วย สิ่ง
เป็นอกุปปคือมันไม่เสื่อมสภาพ มันเป็นความจริง ธรรมนี้เป็นความจริง

เรื่องของโลกเป็นเรื่องของความหลอกลวง อกุปปะอยู่ใน สัพเพ ธมฺมา อนต
ตา อกุปปธรรมนี้เป็น สัพเพ ธมฺมา สัพเพเห็นใหม่ ธรรมทั้งหลายมันเป็นอนัตตา
ทั้งหมด คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป เราสร้างสมสมาธิขึ้นมามันมีความสุขขึ้นมาเห็น
ใหม่ แล้วมันก็เสื่อมไปโดยธรรมชาติของมันซึ่งๆ หน้าเรานี้ละ สิ่งนี้เกิดจากรากี้ได้
เสื่อมสภาพไปกับรากี้ได้ ถ้าเราไม่ใช้ปัญญา

ถ้าเราใช้ปัญญาขึ้นมา ใคร่ครวญขึ้นมา จนมันปล่อยวางแล้ว สิ่งนี้จะเป็นสิ่งที่ไม่
มีการเสื่อมสภาพ สิ่งนี้คงที่ไปกับใจ เป็นแก่น เป็นสิ่งที่คงที่มากเพราะอะไร เพราะใจนี้
เป็นนามธรรมแล้วใจนี้คงที่เห็นใหม่ ธรรมกับใจเป็นอันเดียวกันแล้วคงที่จะไม่เกิดอีกแล้ว
จะเจอสภาวะแบบนั้น ถึงมีอยู่สิ่งที่มีอยู่กับใจ ใจมีอยู่ แล้วสิ่งที่มันออกไปจากใจ หลุด
ออกไปจากใจ ใจนี้เข้าใจสิ่งนั้นถึงเป็นอกุปปธรรม จะตัดทอนได้ที่ชั้นตอน จะเป็นความ
จริงได้ ชั้นนั้นชั้นตอน ๑ ก็ได้ แต่ชั้นตอน ๑ อกุปปธรรมขั้นที่ ๑ ก็รู้ความเป็นจริงขั้น
ที่ ๑

อกุปปธรรมขั้นที่ ๒ ก็จะคงที่คงวาจะไม่มีการเสื่อมสภาพอีก มันจะคงไป
ตลอดไป จะเกิดจะตายขนาดไหนมันก็อยู่กับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นได้สมบัติสิ่งนี้มา
แล้วมันจะเป็นสิ่งที่ตายไป เกิดไปพร้อมกับใจดวงนั้นถ้าไม่ถึงที่สุด แต่ถ้าทำถึงที่สุดมัน
จะไม่มีการเกิดและการตาย ถึงได้เห็นสิ่งต่างๆ นี่เป็นสมมุติ โลกนี้ในวิภวภูมิจริง จริง
ตามสมมุติ สมมุติคือความจริงชั่วคราว จริงเฉพาะสิ่งที่เราดำรงชีวิตอยู่นี้จริงก็จริงกับ
เรา แต่ถึงเวลาสิ้นสุดแล้ว มันต้องแปรสภาพ มันไม่คงที่เห็นใหม่นี้คือจริงตามสมมุติ

กับจริงตามวิมุตติที่จิตนี้มันเป็นแก่นธรรม จะเป็นสิ่งที่ว่าคงที่คงวา เป็นวิมุตติ เป็นจริงอย่างนั้น แล้วไม่มีการไม่เป็นอนิจจัง ไม่เป็นอนัตตา ไม่เป็นใดๆทั้งสิ้น มันจะเป็นตัวของมันเอง โดยความเห็นของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเข้าถึงธรรมดวงนั้น จะเข้าถึงตามความเป็นจริง แล้วจะมีความสุขกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเข้าถึงแก่นธรรมนี้คือการหาแก่นธรรม หาแก่นธรรมต้องหาในตัวของเรา ไม่ใช่หาที่อื่น หาที่อื่นนั่นเป็นสุตมยปัญญา เราอ่านหนังสือ อ่านพระไตรปิฎกเห็นใหม่เป็นสุตมยปัญญา สุตมยปัญญาแล้วเราพยายามใคร่ครวญ จริงหรือไม่จริงนั่นเป็นจินตมยปัญญา สุตมยปัญญา จินตมยปัญญาไม่ใช่ปัญญาชำระกิเลส

ภาวนามยปัญญา มรรคอรียสัจจรวมตัวมรรคสามัคคีนั่นคือภาวนามยปัญญา การใช้ปัญญาใคร่ครวญบ่อยๆ เข้า ใคร่ครวญบ่อยๆ ใคร่ครวญในความสงบ จนความสงบของใจ เป็นโลกุตตระ ถ้ามีความสงบของใจนั้นปัญญาที่ใคร่ครวญนี้จะเป็นโลกุตตระ ถ้าไม่มีปัญญา ไม่มีความสงบนั้นจะเป็นโลกียะ สิ่งที่เป็นโลกียะเป็นสุตมยปัญญา เป็นจินตมยปัญญา เป็นความคิดที่มีกิเลสเป็นส่วนผสมตลอด สิ่งที่มีกิเลสเป็นส่วนผสม มันจะชำระกิเลสไม่ได้ เพราะตัวมันเองไม่ชำระตัวมันเอง มันไม่ฆ่ามัน

แต่ถ้าเป็นภาวนามยปัญญาเห็นใหม่ อันนี้เป็นมรรค สิ่งที่เป็นมรรค เป็นความอยากเหมือนกันใหม่ เป็นความอยาก เกิดขึ้นจากความอยาก อยากนี้เป็นมรรคสร้างผลกุศล นี่สร้างสิ่งที่เป็นกุศล สิ่งที่เป็นกุศลเป็นคุณงามความดี สร้างสมคุณงามความดีเข้าไป สิ่งที่เป็นคุณงามความดีสะสมเข้าไป จนเป็นภาวนามยปัญญา สิ่งที่เป็นภาวนามยปัญหานี้ เป็นการชำระกิเลสเพราะ เพราะมันมีสัมมาสมาธิ สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธินี้มันกดสิ่งที่เป็นตัวตนของเรา กดสิ่งที่เป็นกิเลสไว้ไม่ให้ออกมายุ่งกับปัญญาในการหมุนเวียนนี้ ปัญญาหมุนเวียนนี้มันถึงฆ่ากิเลสไป มันถึงหมุนออกไปด้วยแล้วชำระกิเลสออกไปด้วยชำระกิเลสออกไปจากใจของผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติ

ใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้มีอำนาจวาสนา มีอำนาจวาสนาเพราะมีความรักตน รักตนคือรักใจของตน ใจนี้จะเป็นอิสรเสรีภาพทั้งสิ่งต่างๆ เข้ามานะ แต่มันไม่ใช่การโยนทิ้งเหมือนที่เราทิ้งกัน มันเป็นการโยนทิ้งเพราะมรรคคะ มันสมุจเฉทปหาน ชำระกิเลสปล่อยวางกิเลสออกมาเป็นชั้นเป็นตอน ปล่อยวางกิเลสออกไปจากใจ สิ่งที่เป็นสกปรกโสภณในหัวใจแล้วมันชำระล้างได้ สิ่งที่เป็นสกปรกโสภณเรื่องเสื้อผ้าเรื่อง

ฟ้าอ่อนแพรวพรรณเห็นใหม่ ชักล้างกันมา พอชักล้างมันหลุดออกไป เราก็เห็น มันสะอาดขึ้นมาได้

แต่ใจของเรานี้สกปรกอย่างไร ไม่มีการสกปรก ไม่มีกลิ่น ไม่มีความเศร้าหมองว่าสกปรกอย่างไร แต่มันเป็นความสกปรกเพราะความเห็นผิด สิ่งที่เราเห็นผิดเห็นเข้ามาเป็นความผิดพลาดอันนั้น เห็นผิด เห็นผิดแล้วความยึดมั่นความไม่เข้าใจ สิ่งนั้นมันเป็นความสกปรกแล้วมันชำระสิ่งนั้นขึ้นมา เป็นสิ่งที่เป็นการสกปรกออกไปจากใจ มันถึงเป็นความเห็นถูก ผ่านนั้นสะอาด ใจนี้ก็สะอาด

ใจนี้สะอาดแล้วใจนี้มันสะอาด มันไม่สะอาดอย่างเดี๋ยวเดียว มันเป็นความเลอเลิศของโลกใจ มันเป็นที่เหนือโลกเหนือสงสารเหนือวิภวเหนือทุกอย่าง มันถึงเป็นธรรมที่พ้นออกไปจากโลก แก่นของธรรมนี้ไม่อยู่ในโลก พ้นออกไปจากโลก แล้วอยู่ตามความเป็นจริง ในความสุขของใจดวงนั้น สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เราปรารถนากันใหม่

เราเป็นชาวพุทธ เป้าหมายของชาวพุทธเห็นใหม่ เวลาทำบุญกุศลขึ้นมาขอให้สิ้นอาสวกัณฑ์ สิ้นอาสวกัณฑ์ การจะสิ้นสุดของกิเลสเห็นใหม่ สิ้นอาสวะกิเลสออกไปจากใจ มันจะสิ้นได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติ มันต้องประพฤติปฏิบัติ ถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติเราต้องการอย่างเดียว ต้องการนั่งอยู่เฉยๆ มันจะไม่ก้าวเดินไปไหน ต้องการแล้วต้องเดินด้วยต้องสร้างสมขึ้นมาจากใจเราด้วย ใจเราสร้างสมขึ้นมา สร้างสมขึ้นมาก็เป็นสมบัติของเราขึ้นมา จะได้มากได้น้อยนั้นเป็นอำนาจวาสนาหนึ่ง จะผิดจะถูกแล้วก็แล้วแต่การก้าวเดิน คนเรากิเลสหยาบ กิเลสกลาง กิเลสอย่างละเอียดไม่เหมือนกัน หนา หยาบกลาง ต่างกัน คนเราเกิดมาความเห็นก็ต่างกัน สรรพสิ่งต่างๆ นี้ความเห็นต่างกัน การชำระกิเลสก็ต่างกัน

ฉะนั้นถึงว่าอยู่ที่อำนาจวาสนา เราประพฤติปฏิบัติ คนเราถ้าไม่สนใจเรื่อง จะไม่มีอำนาจวาสนา เพราะมันเป็นสิ่งที่ว่าจับต้องไม่ได้เลย เป็นการที่ว่าอยู่ในเรื่องของใจ แล้วเราสนใจขึ้นมา สิ่งที่ว่าโลกเขาแสวงหากันเห็นใหม่ ทำคุณงามความดี คนที่ทำงานอย่างใหญ่โตขึ้นมา สั่งสอนเขามันยังสั่งสอนเขายากเลย งานที่ละเอียดขึ้นมา จะสั่งสอนเขาอย่างไร งานหยาบๆ ทุกคนพอทำได้ถ้าละเอียดขึ้นมาทำไม่ได้แล้ว นั่นเป็นงานของโลกนะ

แล้วงานของธรรม จับต้องสิ่งที่ไม่มีในหัวใจ จับต้องสิ่งที่มีในหัวใจนี้ขึ้นมา วิปัสสนา มันยิ่งละเอียดเข้าไปไม่รู้ที่ชั้นก็ตอนขึ้นไป แล้วถ้ามันไม่มีอำนาจวาสนา ไม่มี ความสนใจของใจ ใจจะทำสิ่งนี้ได้อย่างไร ใจต้องมีอำนาจวาสนาพอ ใจทำสิ่งนี้นั้นถึง จะทำสิ่งนี้ได้ นั่นคืออำนาจวาสนาของเรา เรามีอำนาจวาสนามาก เราถึงต้องพยายามเอา ร่างกายมาประพฤติปฏิบัติ เอาร่างกายมาประพฤติปฏิบัตินะ ถ้าหัวใจมันพอใจแล้ว ร่างกายเราถึงตามมา นี่คือวาสนา คนจะว่าสูงกว่าตานั้นเรื่องของเขา เรื่องของโลกไม่มีที่ สิ้นสุดนะ โลกนี้ดีเตียนไปตลอด เรื่องของโลกธรรม ๘ ตินินินทานี้มีมาแต่ดั้งเดิม และจะมีอย่างนี้ตลอดไป

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาปลอบประโลมพวกเรานะ อย่าไปมองใคร ให้มององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องของโลกธรรม ๘ นี้ไม่มีใครโดนหนักเท่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้โดนมากกว่าเพื่อน แม้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วก็มีคนตินินินทา มีมาตลอด แต่คน สรรเสริญคนยกย่องก็มีมหาศาล เทวดา อินทร์ พรหม นี้ลงมาฟังเทศน์ฟังธรรมตลอด นั้นเพราะเป็นผู้ที่ใจสะอาด

คนที่ใจสะอาดนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก คุณค่าของใจ ใจอยู่กับเรา เรามีหัวใจอยู่ในเรา เราจะปล่อยทำให้เป็นไปตามสภาวะของเขา สภาวะของกิเลสที่จับไตนี้ไม่ สมควรอย่างยิ่ง สิ่งที่ปล่อยตามกระแสออกไปนี้ ไม่สมควรอย่างยิ่ง เราต้องควบคุมใจ ของเรา ควบคุมใจของเรา ทำใจของเรา จนสมความปรารถนาของเรานั้น เป็นสิ่งที่ ประเสริฐกับใจทุกๆ ดวง เอวัง